Міністерство освіти і науки України

Українська мова

5-9 класи

Програма

для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням молдовською мовою

/затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804/

2017

Зміни до програми «Українська мова. 5-9 класи для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою»

1. Здійснено компетентнісний підхід щодо навчання української мови в контексті положень «Нової української школи» згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти.
2. Створено проект Пояснювальної записки до програми – визначено цілі навчання, мета навчального предмета узгоджена із галузевою та освітньою.
3. Змінено структуру програми: мовна та мовленнєва змістові лінії подаються паралельно. Види робіт у мовленнєвій лінії мають практичне спрямування й демонструють знання учнів з мовних тем.
4. У мовленнєвій змістовій лінії запропоновано орієнтовні актуальні теми, пов'язані з інтересами сучасних учнів. Додано цікавий вид творчої роботи - есе.
5. Змінено послідовність тем у 5 класі відповідно до дидактичного принципу доступності і вікових особливостей учнів (1.Лексикологія. 2.Будова слова. Орфографія. 3.Фонетика. Орфоепія. Орфографія. 4.Синтаксис).
6. Спрощено формулювання окремих тем мовної змістової лінії та мовленнєвознавчих понять.
7. Додано в 5 класі до розділу «Повторення вивченого в початкових класах» тему «Текст, його ознаки: задум, тема й основна думка, зв'язність, завершеність. Поділ тексту на абзаци».
8. У 6 класі до розділу «Іменник» додано тему «Правопис складних іменників», до розділу Прикметник» - «Перехід прикметника в іменник», до розділу «Числівник» - «Узгодження числівника з іменником».
9. З метою створення українськомовного середовища в колі носіїв молдовської мови рекомендовано до кожного розділу такий вид роботи, як переклад для усвідомлення необхідності вільного володіння державною мовою.
10. Вилучено в 5 класі з розділу «Відомості з синтаксису й пунктуації. Другорядні члени речення» тему «Узгоджені та неузгоджені види означень».
11. Вилучено в 5 та 6 класах такий вид роботи, як складний план.
12. У мовленнєвій змістовій лінії в 6 класі вилучено «Відгук на відповідь товариша», у 8 класі – «Усне повідомлення на лінгвістичну тему».
13. Перенесено в 5 класі до розділу «Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі» із розділу **«**Будова слова. Словотвір. Орфографія**»** тему «Найпоширеніші випадки чергування голосних у коренях слів **о-а, е-и, е-і**».
14. У 5 класі з розділу «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія» перенесено тему «Написання слів іншомовного походження» в 6 клас до розділу «Іменник».

Пояснювальна записка

Володіння державною мовою є одним з найважливіших обов'язків кожного громадянина України. Саме тому вивченню української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з молдовською мовою навчання надається особлива увага й відводиться важлива роль у процесі здобуття повноцінної лінгвістичної освіти. Вивчення державної мови відкриває підростаючому поколінню шляхи максимальної особистісної реалізації в різних сферах людської діяльності й формує внутрішній світогляд громадянина України, незалежно від національності та соціального статусу. Мова є кодом доступу в найрізноманітніші галузі знань, опанування яких забезпечує молодому поколінню відповідне самовизначення в професійному та соціальному аспектах практичної життєдіяльності. Неабияке значення надається українській мові в процесі набуття освіти на різних рівнях, що є визначальним фактором у розвитку та соціалізації молодої людини. Від усвідомлення важливості оволодіння державною мовою сьогоднішніми школярами багато в чому залежить інтелектуальний та соціокультурний рівень формування, розвитку і функціонування майбутньої еліти українського суспільства.

Програму з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів з молдовською мовою навчання розроблено на основі Закону України "Про загальну середню освіту" й нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) та стратегічного документу «Нова школа», який ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого й діяльнісного підходів до навчання, що зумовлює чітке визначення результативного складника засвоєння змісту базової й повної загальної середньої освіти.

Компетентність сьогодні вважається передумовою успішної самореалізації випускника в суспільстві та передумовою успішного та інтенсивного розвитку українського суспільства, адже компетентнісний підхід передбачає активну участь школярів у процесі навчання, зокрема, широке використання самостійної пізнавальної діяльності, а також роботу в парах, невеликих групах, проектну діяльність, тобто спрямування освітнього процесу на формування та розвиток *ключових і предметних компетентностей* особистості.

Компетентісний підхід має докорінно змінити призначення та практичну реалізацію набутих у період навчання знань, умінь і навичок з лінгвістики. Критерії вибору мовного матеріалу та його зміст мають бути підпорядковані подальшій діяльності сьогоднішнього школяра в активному розвитку українського суспільства на

різних соціальних та професійних рівнях. Особливу увагу слід приділяти розвитку картини світу громадянина України, його особистісній та громадянській самореалізації та комфортним умовам для процесу самоствердження: у суспільстві, громаді, професійній та соціальній групах, родині тощо.

Навчальний предмет «Українська мова» посідає особливе місце серед шкільних предметів, бо є не лише об'єктом вивчення, а й засобом навчання, а отже, і потребує рішучішого переорієнтування процесу оволодіння учнями знаннями про мову й формування мовних, мовленнєвих умінь і навичок до повноцінного засвоєння всіх ліній змісту мовної освіти, визначених Державним стандартом, – мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної (стратегічної). Саме ці лінії формують ***комунікативну компетентність*** особистості, сприяють розвиткові громадянської самосвідомості, патріотичному, морально-етичному та естетичному вихованню учнів. Відповідно до цього в 5-9-х класах формуються **мовна, мовленнєва, соціокультурна й діяльнісна *компетентності*** як складники цілісної комунікативної компетентності.

На відміну від інших шкільних предметів, для яких комунікативна компетентність є ключовою, для мовних курсів вона є водночас і *ключовою*, і *предметною*, що формується в школярів у процесі навчання мови, зокрема української, і передбачає сформованість в учнів умінь в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Результатом такого процесу є формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості, яка має сформуватися в процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності та особистісні моделі поведінки. Визначальною ознакою цього підходу є зміщення акцентів на готовність учня ***застосовувати здобуті знання й набуті вміння й навички для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті***.

У програмі враховано державний статус української мови, її суспільні функції, взято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на учнів, сприяти формуванню особистості, готової до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя суспільства, формувати навички самостійної навчальної діяльності, самоосвіти й самореалізації; використано сучасні організаційні форми, методи й технології навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах, враховано національні та геополітичні умови навчання української мови в умовах романо-слов'янського білінгвізму.

Новий варіант програми відповідає нині чинному Державному стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Змістовий компонент узгоджений з механізмами реалізації завдань компетентнісного підходу, синхронізовано мовну і мовленнєву змістові лінії. Їх змістове наповнення розглядається крізь призму

практичної доцільності для розвитку та самореалізації учнів на різних рівнях соціальної та громадської систем українського суспільства.

Структура програми

Пояснювальна записка:	**Власне програма:**
- нормативна база; - мета базової загальної освіти – мета освітньої галузі – мета навчання української мови в школі; - завдання шкільного курсу української мови; - принципи навчання української мови; - мовна, мовленнєва, соціокультурна і діяльнісна змістові лінії; - перелік і зміст ключових компетентностей; - наскрізні змістові лінії; - внесок предмета у формування ключових компетентностей.	- розподіл змістового компонента предмета за класами і змістовими лініями; - визначення результатів навчання; - моделювання у змістовому компоненті ключових компетентностей і наскрізних ліній.

Зміст програми визначають предметний (забезпечує формування предметної компетентності) і метапредметний (спрямований на формування ключових компетентностей) компоненти.

В освітній сфері поняття мети має ієрархічну структуру: загальна (мета базової загальної освіти) – галузева (мета освітньої галузі «Мови і літератури» – предметна (мета навчання української мови в школі).

Основною **метою** курсу української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з молдовською мовою навчання є формування комунікативно повноцінної особистості в умовах романо-слов'янського білінгвізму. У процесі навчання громадянин української держави повинен оволодіти всіма необхідними знаннями, уміннями та навичками на різних мовних рівнях, які дозволять йому впевнено почуватись у будь-якій комунікативній ситуації, вправно й доцільно використовувати зображально-виражальні ресурси української мови в межах відповідного граматичного оформлення; розуміти лексичну й граматичну специфіку всіх функціональних стилів сучасної української мови й уміти ними користуватися відповідно до життєвих чи комунікативних потреб; комунікативно доцільно користуватися засобами української мови — її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

У Державному стандарті базової й повної загальної середньої освіти **мету освітньої галузі «Мови і літератури»** сформульовано так: розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентностей, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

Навчання української мови учнів 5-9 класів шкіл з молдовською мовою навчання ґрунтується на таких принципах:

1) традиційних (науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, міцності, наступності і перспективності, системності й послідовності, наочності, свідомості та компаративістських романо-слов'янських підходах, перекладознавчому);
2) нових (ціннісному, мотиваційному, діалоговому, активнісному, принципах індивідуалізації, диференціювання, мінімізації, функційності тощо).

З огляду на сформульовану мету, враховуючи вимоги Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та геополітичні умови неспорідненого білінгвізму, необхідно виконати такі **завдання**:

1) виробити й реалізувати потужну мотиваційну базу вивчення державної мови України в загальноосвітніх навчальних закладах з молдовською мовою навчання;
2) забезпечити необхідні умови й інформаційне поле для належного засвоєння необхідних теоретичних базових знань з української мови;
3) використовуючи компаративний підхід, доцільно й відповідно до мовознавчих традицій, визначити основні граматичні риси, що складають систему відмінностей граматичної будови синтетичної української мови та аналітичної молдовської мови;
4) формувати лексичну базу учнів, поступово збільшуючи її обсяги, забезпечуючи набуття необхідних умінь і навичок у тематичних і ситуативних комунікативних процесах;
5) систематично й наполегливо працювати над виробленням умінь і навичок користування фонетичними ресурсами української мови відповідно до законів милозвучності;
6) шляхом виконання найрізноманітніших вправ і завдань з розвитку мовлення навчити учнів чітко й грамотно висловлювати власні думки та відстоювати позицію, вправно використовуючи ресурси української мови в різних комунікативних сферах;
7) сформувати систему умінь і навичок учнів у дотриманні орфоепічних, орфографічних та пунктуаційних норм сучасної української мови;
8) використовуючи тематику й різновиди навчальних текстів, навчити учнів відчувати естетичну природу української мови й спрямовувати їх свідомість на формування духовного світу громадянина України.

Основоположні дидактичні і методичні принципи

Зокрема *принцип взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку* передбачає наявність у змісті й процесі навчання української мови таких елементів, які забезпечують гармонійну реалізацію визначених цим принципом основних загальноосвітніх функцій навчального предмета. Так, окрім навчальної функції, що є провідною, добором системи текстів, тематично визначених соціокультурною змістовою лінією, а також системою передбачених програмою усних і письмових висловлювань має здійснюватися цілеспрямоване *патріотичне, морально-етичне, екологічне, естетичне виховання* учнів, які, зокрема, мають засвоїти, що на них лежить глибока відповідальність за збереження, подальший розвиток української мови й культури як перед нашим народом, так і перед іншими націями світу, а також глибоко усвідомити, що їхня мовленнєва діяльність обов'язково має бути носієм добра, а для цього потрібно виробляти звичку оцінювати її з погляду відповідності загальнолюдським моральним нормам і естетичним критеріям. При цьому розвивальний вплив під час сприймання чужого мовлення й створення власних висловлювань буде тим вищий, чим послідовніше актуалізуватиметься зміст діяльнісної змістової лінії програми й чим активнішою буде участь учнів у цьому процесі.

Принцип демократизації й гуманізації навчання мови полягає в здійсненні методики партнерського співробітництва вчителя й учня задля досягнення визначеної програмою й прийнятої обома суб'єктами навчання освітньої мети. Це означає, що вчитель будує стосунки з учнями й учні між собою на *основі толерантності, взаємної довіри, теплоти, сердечності,* високо поціновує й заохочує щирі прояви інтелектуальної й емотивної діяльності школяра, що знаходять відображення у таких категоріях, як *самостійність, патріотизм, потяг до істини, до прекрасного, душевність, людяність, добротворча спрямованість, вірність заповітам предків, любов до природи тощо і які виявляються не лише на словах, а й підкріплюються відповідними вчинками.* Дотримання цього принципу утверджує якісні світоглядні, морально-етичні, духовні зрушення в освітній культурі українського суспільства.

Принцип особистісної орієнтації навчання передбачає забезпечення вчителем оптимальних умов для різнобічного мовленнєвого розвитку кожного учня, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні української мови, самопізнанні й саморозвитку. З цією метою вчитель заохочує й надає допомогу у визначенні індивідуальної навчальної мети, плануванні й організації роботи над її досягненням

учням у міру їх готовності до самостійної пізнавальної діяльності. Найбільш сприятливими для реалізації цього принципу є такі методи та організаційні форми роботи, як дискусія, рольова гра, групова робота, керовані дослідження, проекти, самостійні дослідження, самооцінювання тощо.

Принцип урахування життєвої перспективи, суть якого полягає в презентації інформації, що дає змогу розв'язувати життєві завдання, зокрема відомості із риторики, стилістики й культури мовлення.

Принцип текстотворчості (текстоцентризму) передбачає засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок на основі текстів, усвідомлення структури тексту й функцій мовних одиниць у ньому, формування вмінь сприймати, відтворювати чужі й створювати власні висловлювання, здійснювати міжпредметний зв'язок української мови й інших предметів, вмінню репрезентувати національні здобутки молдовського народу у цілісних текстах та ситуативних дискурсах.

Комунікативно-діяльнісний принцип означає вивчення мови як засобу спілкування і здійснюється у процесі взаємопов'язаного й цілеспрямованого вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів – аудіювання, читання, говоріння й письма. Цей принцип передбачає широке застосування інтерактивних методів навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групово-парної та індивідуальної форм організації навчального процесу.

Важливість навчання учнів таких видів мовленнєвої діяльності, як аудіювання (слухання і розуміння) і читання зумовлена постійним зростанням потоку інформації й потребою орієнтуватися в ній, життєвою необхідністю формування в учнів мовленнєвої компетентності в процесі сприймання усних і письмових висловлювань як важливого складника комунікативної компетентності.

Так, чільне місце у формуванні й розвитку мовленнєвих умінь і навичок займає вдосконалення **аудіювання** (слухання-розуміння), що передбачає регулярне використання спеціально підготовлених, цілеспрямованих завдань із розвитку вмінь слухати й розуміти, аналізувати й оцінювати усне висловлювання (його зміст, особливості побудови й мовного оформлення тощо), добір із прослуханої інформації тих її елементів, які необхідні для розв'язання комунікативних завдань. У кожному класі на формування життєво необхідних аудіативних умінь виділяються окремі години. Учні практично знайомляться з різновидами аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне). На основі прослуханих текстів інструктивного характеру доцільно застосовувати завдання, що передбачають короткі відповіді на запитання за змістом тексту, складання плану прослуханого, вибір правильної відповіді з декількох запропонованих, спостереження за мовними виражально-зображувальними засобами; використовувати на уроках тексти художнього, публіцистичного, наукового (науково-навчального, науково-популярного різновидів) та інших стилів для диктантів,

переказів, складання діалогів, читання вголос і мовчки, спостережень за мовними засобами, списування тощо.

Важливим аспектом навчання мови є формування навичок **читання мовчки**, практичне ознайомлення з його різновидами (ознайомлювальним, вивчальним, переглядовим). Школярі повинні навчитися читати мовчки незнайомий текст швидше, ніж уголос, розуміти й запам'ятовувати після одного прочитання його фактичний зміст, логічні відношення, закладені в тексті, розуміти його основну думку, позицію автора, сприймати зображувально-виражальні засоби прочитаного твору. Робота з читання також спрямовується на формування інтересу до читання художніх, науково-популярних, публіцистичних текстів на уроках української мови, обсяг яких повинен збільшуватися з класу в клас. Під час читання вголос важливо передбачати комунікативний аспект цього виду мовленнєвої діяльності й розвивати в учнів уміння орієнтувати швидкість читання, чіткість вимови, виразність, інтонаційну правильність на можливості, інтереси й потреби слухача, виробляти вміння виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторського задуму тощо. У кожному класі на формування життєво необхідних умінь з цього виду мовленнєвої діяльності виділяються також окремі години.

Говоріння як вид мовленнєвої діяльності передбачає формування й розвиток умінь і навичок діалогічного й монологічного мовлення.

Формування вмінь і навичок говоріння здійснюється в процесі заучування учнями невеликих текстів, віршів, загадок, прислів'їв, приказок, матеріалів для рольових ігор тощо; складання відповідей на основі почутого або прочитаного тексту, усних повідомлень і відповідей на лінгвістичну тему тощо; переказування почутого або прочитаного (докладно, стисло, вибірково) текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення; складання діалогів і монологічних висловлювань різних типів, стилів і жанрів мовлення.

Навчання української мови передбачає розвиток навичок **письма**, написання робіт творчого характеру, серед яких усні й письмові перекази й твори різних типів, стилів і жанрів мовлення. При чому оцінюється зміст і мовне оформлення (грамотність). Перекази й твори виступають підготовчими вправами до оволодіння учнями життєво необхідними жанрами мовлення (конспект, реферат, доповідь, виступ на зборах, під час дискусії, рецензія тощо). Для активізації мовленнєвої діяльності школярів відповідно до соціокультурної змістової лінії передбачено надавати перевагу таким темам для створення самостійних висловлювань, які *були б пов'язані з життєвим досвідом учнів, зацікавлювали б їх, викликали інтерес, прагнення поділитися думками, зближували реальну й навчальну мовленнєву діяльність, мали б чітке виховне спрямування тощо.*

Заняття з української мови треба будувати так, щоб кожен із проведених видів робіт виконував свою роль у формуванні певного комунікативного вміння, щоб учні успішно оволодівали і монологічним, і діалогічним мовленням, спираючись *на знання про текст, види мовленнєвої діяльності, стилі, типи, жанри мовлення, ситуацію спілкування, набували культури мовлення й спілкування.*

Комунікативна діяльність має здійснюватися в ході розв'язання учнями системи усних і письмових мовленнєвих завдань, розташованих у порядку наростання їх складності. Для надання школярам більше можливостей спілкуватися, висловлювати власні думки й почуття, необхідно, зокрема, ширше впроваджувати групову форму проведення занять, індивідуалізувати й диференціювати систему письмових робіт.

Соціокультурний принцип вимагає вивчення мови на основі створеної українським народом оригінальної і яскравої культури, відображеної в міфології, традиціях і звичаях, усній народній творчості, у творах красного письменства, а також акумульованої в перекладних літературних творах культур інших народів, трансформація учнем відомостей з мови, літератури, історії та інших предметів, власного життєвого досвіду, що здійснюється у процесі підготовки усних і письмових творів, під час виконання творчих робіт інших жанрів, у власний погляд на життя, переконання, світоглядні настанови, ідеали, у знання культурних реалій, які забезпечують органічне входження в суспільство, визначення свого місця в ньому, реалізацію потенційних можливостей особистості. З цією метою ретельно добираються, конструюються й систематизуються тексти з виразним виховним спрямуванням і відповідна тематика творчих робіт, що передбачає формування патріотичних, морально-етичних, екологічних переконань і естетичних смаків.

Принцип органічного поєднання навчання мови й мовлення як засобу й способу мовленнєвої діяльності, її змісту й форми означає, що вивчення мовних понять, правописних правил, орфоепічних норм є не самоціллю, а засобом досягнення основної освітньої мети. Тому вивчення мовних понять, явищ, закономірностей, норм, по-перше, має здійснюватися не ізольовано від мовлення, а на основі тексту (висловлювання) як результату мовленнєвої діяльності, по-друге, передбачати застосування вивченого в мовленнєвому процесі. По-третє, формування мовленнєвої компетентності повинно здійснюватися в ході аналізу актуальних навчальних і життєвих проблем, у розв’язанні яких учні бачать особистісний сенс, унаслідок чого формуються їхні пізнавальні мотиви щодо вивчення мови. Дотриманням цього принципу долається формальний характер мовної освіти.

Принцип здійснення поліфункціональності української мови в процесі навчання – комунікативної, пізнавальної, культуроносної, експресивної, естетичної, креативної тощо – засвідчує й реалізує, за умови вмілого його використання, невичерпні потенційні освітні можливості української мови, які визначають виняткову роль цього

навчального предмета. Тому для реалізації цього принципу необхідний *комплект навчальних засобів*, який задовольняв би освітні потреби школярів, різнобічна *система завдань і вправ*, що передбачає актуалізацію й реалізацію зазначених функцій мови, а також *високий професійний рівень учителя*, спроможного керувати процесом здійснення зазначеного принципу.

Принцип практичної спрямованості навчання знаходить вияв зокрема в різнобічному й систематичному збагаченні мовлення учнів лексичними, фразеологічними, граматичними, стилістичними та іншими виражальними засобами мови, що мають здійснюватися в процесі реалізації міжпредметних, внутрішньопредметних зв'язків і забезпечити стабільний приріст та розширення лексичного запасу учнів, урізноманітнення граматичної будови їхнього мовлення, удосконалення вправності учнів у слововживанні, доборі найдоцільніших синонімів на рівні лексеми, словосполучення, фразеологізму, речення в конкретному контексті й ситуації спілкування тощо. Окрім того, передбачається цілеспрямоване використання вивчених мовних понять, явищ, норм у сконструйованих реченнях, мікротекстах і текстах, щоб забезпечити формування комунікативних умінь і навичок. Велике значення надається самостійності учнів у виборі тем висловлювань, вираженню особистого ставлення до предмета висловлювання.

У часи активного використання учнями здобутків цифрових технологій, а відповідно, невисокої фізичної активності, надзвичайно важливу роль у формуванні повноцінної особистості (як у моральному, так і фізичному плані) відводиться здоров'язбережувальним тенденціям у процесі навчання. Навчальний процес має містити елементи фізичного навантаження учнів, що фізіологічно сприятиме процесу засвоєння знань, умінь і навичок.

Змістові лінії

Мовленнєва змістова лінія

Як зазначено в новому Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, ***мовленнєва змістова лінія*** забезпечує формування та удосконалення умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі), а також готовності розв'язувати проблеми особистісного і суспільного характеру. Отже, основним завданням мовленнєвої змістової лінії є формування й удосконалення комунікативної компетентності учнів, яка реалізується через гармонійно взаємопов'язані види мовленнєвої діяльності: аудіювання (перцептивна діяльність), читання (репродуктивна діяльність), говоріння та письмо (продуктивна діяльність). Взаємодія необхідних умінь і навичок у контексті мовленнєвої змістової лінії забезпечує можливість формування мовленнєво повноцінної особистості й дає можливість соціальної реалізації та професійного зростання і вдосконалення.

Варто зазначити, що мовленнєва змістова лінія реалізується на кожному уроці, а не лише на уроках розвитку мовлення.

Шляхи реалізації мовленнєвої змістової лінії в умовах навчального та геополітичного білінгвізму мають свої специфічні риси:

1) перед аудіюванням необхідно провести відповідну словникову роботу, яка значною мірою підвищить рівень інформативності тексту, слугуватиме засобом збагачення словникового запасу учнів та сприятиме розширенню семантики лексики, засвоєної ними раніше;

2) під час аудіювання та говоріння слід частіше використовувати такий різновид мовленнєвої роботи як усний переказ-переклад (як з молдовської мови на українську, так і з української на молдовську);

3) у процесі говоріння доцільно використовувати жанр двомовного діалогу, що допомагає набувати умінь і навичок одночасного формування думки і її вираження в мовленні двома мовами. Це сприятиме вдосконаленню вмінь миттєвого перекладу;

4) необхідно більше уваги приділяти читанню вголос, що допоможе уникати орфоепічних помилок та сформує навички дотримання законів і норм українського мовлення;

5) підготовка до письмових робіт різних жанрів потребує серйозної роботи над лексикою. Для цього необхідно використовувати двомовні словники, створюючи тематичні глосарії, проговорюючи зміст творів, які згодом мають реалізовуватися на письмі;

6) тематику письмових робіт відповідно до соціокультурної змістової лінії бажано пов'язувати з особистим життєвим досвідом учнів, що сприятиме формуванню в них умінь і навичок передавати на письмі власні роздуми та міркування з актуальних питань сучасного життя школярів.

Мовна змістова лінія

Згідно з новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти ***мовна змістова лінія*** передбачає формування мовної компетентності шляхом засвоєння системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів.

Складові мовної компетентності учня – сприйняття і засвоєння відповідної дидактичної інформації на різних мовних рівнях (фонетичному, словотвірному,

морфологічному, синтаксичному, лексичному) з метою використання її у відповідних сферах комунікативної діяльності.

Мовна змістова лінія в загальноосвітніх навчальних закладах з молдовською мовою навчання реалізується двома шляхами:

1) засвоєння навчальної теоретичної інформації відбувається в монолінгвальній формі з використанням одномовного ілюстративного матеріалу;

2) засвоєння навчального матеріалу здійснюється на основі компаративного підходу, який ґрунтується на порівнянні специфік державної (української) мови та рідної (молдовської) мови.

Соціокультурна змістова лінія

Однією з найскладніших проблем навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з молдовською мовою навчання є реалізація ***соціокультурної змістової лінії***. Різнорідність культурних традицій та етнічна специфіка у формуванні свідомості потребує надзвичайно тонкого коректного підходу до питання симбіозу культур, які, у результаті певних геополітичних умов, збігаються на тих чи інших територіях.

У новому Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти зазначено, що соціокультурна змістова лінія сприяє формуванню соціокультурної компетентності шляхом засвоєння культурних і духовних цінностей, норм, що регулюють соціально-комунікативні стосунки між статями, поколіннями, сприяють естетичному та морально-етичному розвиткові учнів. Соціокультурна змістова лінія в загальноосвітніх навчальних закладах з молдовською мовою навчання має дві площини. Першочерговим її завданням є ознайомлення з соціальним, політичним та культурним устроєм України: державною символікою, традиціями, історико-культурним надбанням. Ознайомлення із зазначеною інформацією через тексти вправ, диктантів, тем переказів та творів, використання міжпредметних та міжкурсових зв'язків дає необхідну пізнавальну базу, яка забезпечує громадянську самоідентифікацію й сприяє соціалізації людини в суспільстві. Такі знання дають можливість індивіду відчувати себе часткою народу. Проте реалізація соціокультурної змістової лінії в загальноосвітніх навчальних закладах з молдовською мовою навчання має свою специфіку, яка й формує другу її площину. Усвідомлюючи громадянську приналежність до України, учні не мають втрачати національної самоідентифікації. Зміст соціокультурної змістової лінії вибудовано з урахуванням потреби учнів у міжкультурному обміні етносистемою знань з рештою представників

українського соціуму. Отже, учні загальноосвітніх навчальних закладів з молдовською мовою навчання повинні навчитися репрезентувати рідну культуру українською мовою як основним посередником міжкультурного обміну інформацією на теренах України. З цією метою необхідно ознайомлювати учнів з лексикою, яка входить до вокабуляру міжетнічного та міжкультурного обміну інформацією. Частина тем переказів, творів, діалогів мають бути етнічно маркованими. Такий підхід не лише стане виявом коректності, але й посилить мотивацію свідомого опанування державної мови як дієвого інструменту поширення інформації про рідну культуру на внутрішньодержавному просторі.

Саме такий підхід до реалізації соціокультурної змістової лінії представлений у програмі на всіх рівнях: текстовому, тематичному, міжкурсовому та міжпредметному.

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія сприяє формуванню діяльнісної компетентності шляхом формування навчальних умінь і навичок, опанування стратегіями, що визначають мовленнєву діяльність, соціально-комунікативну поведінку учнів, і спрямовані на виконання навчальних завдань та розв'язання життєвих проблем (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти). Діяльнісна змістова лінія є результатом роботи комплексу навчальних мотивацій, які визначають здатність індивіда репрезентувати мовну і мовленнєву компетентності в певних умовах соціуму.

Усі чотири змістові лінії є взаємопов'язаними і в комплексі мають забезпечити формування мовленнєвої культури учня, комунікативної компетентності, гуманістичного світогляду, сприяти активній громадянській позиції, розвиткові естетичних смаків і цілісних ціннісних орієнтацій.

У програмі значну увагу приділено використанню й реалізації у процесі навчання української мови міжпредметних, міжкурсових та внутрішньокурсових зв'язків, що є необхідною умовою для синхронізації змісту навчальних дисциплін та економії навчального і фізичного часу в процесі освіти, а також запобігає дублюванню теоретичної інформації на різних етапах.

Особливу увагу надано міжкурсовим зв'язкам між рідною (молдовською) та державною (українською) мовами. Зроблено акцент на спільності граматичних категорій, термінотворень, специфіки і функціонування мовних явищ на різних рівнях.

Компетентнісний підхід

Компетентнісний підхід в освіті активізує та спрямовує навчально-виховний процес на формування ключових і предметних компетентностей.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти визначено такий перелік ключових компетентностей: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою, спілкування іноземними мовами, компетентності у природничих науках і технологіях, математична, інформаційно-комунікаційна, соціальна і громадянська, уміння вчитися впродовж життя, здоров'язбережувальна, загальнокультурна і підприємницька компетентності, – а також як предметну називає комунікативну компетентність.

Ключові (загальноосвітні) **компетентності** – це сума знань, умінь та навичок, яких потребує кожен учень як суб'єкт навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку і соціальної самореалізації.

Перелік і зміст ключових компетентностей:

1. **Спілкування державною мовою (СДМ)** – готовність (здатність) учнів засобами української мови успішно взаємодіяти у процесі розв'язання типових для віку життєвих проблем.
2. **Спілкування іноземними мовами (СІМ)** - розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо рідну, готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур.
3. **Уміння вчитися впродовж життя (УВВЖ)** – здатність і внутрішня потреба самостійно здобувати знання і формувати вміння відповідно до поставлених цілей з метою самовдосконалення й самореалізації.
4. **Математична компетентність (МК)** – спроможність особистості застосовувати математичні обчислення і методи в реальному житті, працювати з числовою інформацією.
5. **Компетентності у природничих науках і технологіях (КПНТ)** – готовність орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб, застосовувати ІКТ у навчанні і повсякденному житті, знаходити, опрацьовувати й систематизовувати інформацію); здатність бути відкритими до інновацій, реалізовувати себе в мінливому технологічному, життєвому, навчальному й трудовому середовищі.
6. **Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК)** – здатність розуміти навколишнє інформаційне середовище, самостійно шукати, добирати й критично аналізувати потрібну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її й діяти відповідно до своїх цілей і прийнятої в суспільстві комунікаційної етики.
7. **Підприємницька компетентність (ПК)** – це інтегрована якість особистості, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, спроможності планувати, самоорганізовуватися й організовувати підприємницьку

діяльність, втілювати ідеї у сферу економічного життя, розв'язувати конфліктні ситуації, приймати рішення, брати на себе відповідальність, формувати моделі поведінки, необхідні для успішного розв'язання нагальних життєвих проблем.

8. **Здоров'язбережувальна (ЗЗК)** – здатність виявляти активну життєву позицію в питаннях захисту довкілля; готовність вести та пропагувати здоровий спосіб життя.

9. **Соціальна і громадянська компетентності (СГК)** – усвідомлення громадянської повинності й відповідальності, здатність до реалізації громадянських прав і обов'язків.

10. **Загальнокультурна (ЗКК)** – здатність учня усвідомлено сприймати надбання культури як цінність, аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати традиційні для культури українського народу методи самовиховання.

З метою увиразнення систематизованості ключових компетентностей до програми уведено поняття наскрізних ліній: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».

Наскрізна лінія **«Екологічна безпека і сталий розвиток»** увиразнює ключові компетентності, спрямовує діяльність суб'єкта та об'єкта навчання на формування природничої екологічної грамотності, усвідомлення сталого розвитку, готовності брати участь у розв'язанні питань, які пов'язані зі збереженням та удосконаленням довкілля , розвитком та функціонуванням українського суспільства; актуалізує та активізує діяльність учнів та вчителя у напрямі збереження й захисту навколишнього середовища.

Наскрізна лінія **«Громадянська активність»** формує соціальну та громадянську компетентності, розкриває сутність громадянської активності і відповідальності, сприяє самоідентифікації учня в громадянському суспільстві.

Формуванню здоров'язбережувальної ключової компетентності сприяє наскрізна лінія **«Здоров'я і безпека»**, спрямовуючи на формування учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного та самодостатнього громадянина, який веде здоровий спосіб життя, надає увагу фізичному розвитку, бере активну участь у формуванні безпечного для життєдіяльності у різних сферах людського буття середовища.

Метою впровадження наскрізної лінії **«Підприємливість і фінансова грамотність»** є забезпечення мовними та комунікативними знаннями учнів з питань, які сприяють формуванню вмінь та навичок у заощадливості, раціональному використання коштів, плануванні витрат; стимулюванні лідерських фінансових ініціатив, прагненню та умінню досягати успіхів у використанні найсучасніших високотехнологічних продуктів.

Наскрізні змістові лінії, як і ключові компетентності, спільні для всіх навчальних предметів і є інструментом, який дозволяє впроваджувати інтегративні процеси у взаємодії різних за спрямуванням і змістом предметів шкільного циклу. Вони корелюють з деякими ключовими компетентностями і сприяють актуалізації ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в суспільстві.

Упровадження їх у навчальний предмет передбачає розв'язування завдань конкретного змістового наповнення; виконання міжгалузевих навчальних проектів, роботу з різноманітними за змістом та інтерпретацією джерелами тематичної інформації.

Внесок предмета у формування ключових компетентностей (КК)

КК	Компоненти ключової компетентності (КК)
СДМ	***Знання*** **правил написання, вимови, слововживання, творення граматичних форм, добору засобів мови, конструювання речень, творення текстів.** ***Уміння, досвід:*** **здійснювати адекватний добір мовно-виражальних засобів; володіти всіма видами і типами мовленнєвої діяльності; оцінювати й осмислювати ситуацію спілкування; організовувати конструктивне розв'язання конфліктних ситуацій, використовуючи потенціал української мови; сприймати, розуміти інформацію державною мовою; усно й письмово тлумачити поняття, факти, висловлювати думки, почуття, погляди (слухання, говоріння, читання, письмо); реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ (у школі, у громадських місцях, удома, на дозвіллі); адаптуватися до нових умов.** ***Ціннісно-смислове ставлення:*** **поцінування української мови як державної; усвідомлення мови як державотворчого чинника; прийняття спілкування як цінності; ціннісне ставлення до співрозмовників; орієнтування при виборі рішень на систему цінностей, схвалену суспільством; свідоме послуговування українською мовою в усіх царинах життя.** ***Емоційно-вольова регуляція:*** **вияв почуття емпатії; захоплення красою, естетичною довершеністю мови, багатством її виражальних засобів; уболівання за долю державної мови.** ***Поведінка:*** **адекватне реагування на співрозмовника; ініціатива в комунікативній взаємодії; дотримання норм етикету в поведінці й під час спілкування.**
УВВЖ	***Знання*** **правил організації самонавчання; методів і прийомів учіння; усвідомлення своїх інтересів, здібностей і вмінь.** ***Уміння, досвід:*** **уміння мотивувати й організовувати самостійне навчання, ставити цілі й визначати способи досягнення їх, здійснювати рефлексію; досвід**

	самостійного навчання; досвід роботи з інформаційними джерелами; виконання різних ролей у мінливому навчальному, життєвому й трудовому середовищі; досвід співробітництва. ***Ціннісно-смислове ставлення:*** **відповідальність за результати навчання; сприйняття освіти, навчання, навчальних досягнень як цінностей.** ***Поведінка:*** **адекватне реагування на невдачі; активність, ініціативність.** ***Емоційно-вольова регуляція:*** **відчуття задоволення/невдоволення за результати роботи, гордості за досягнуті результати.** ***Поведінка:*** **наполегливість у досягненні мети; старанність у виконанні завдань.**
СІМ	***Знання*** **розуміти значення запозичених слів.** ***Уміння:*** **пояснювати лексичне значення слів іншомовного походження; зіставлення текстів, виявлення у них запозичень з різних мов.** ***Ставлення:*** **повага до мов інших народів і національностей; готовність до міжкультурного діалогу; усвідомлення багатства рідної мови; відкритість до пізнання різних культур через мови.**
МК	***Знання*** **розуміти значення, функції й роль числівників у реальному житті.** ***Уміння:*** **застосовувати і розвивати абстрактне мислення; установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну й другорядну інформацію; висловлювати припущення; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (схему, таблицю, графік); висловлюватися чітко, точно, лаконічно.** ***Ставлення:*** **дотримання пунктуальності; бережливе ставлення до часу.**
КПНТ	***Знання*** **мати уявлення про довкілля, значення його у житті людини; про сучасні технології, спрямування їх.** ***Уміння:*** **критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені в текстах, контролювати й регулювати власну поведінку в довкіллі.**

	Ставлення: **бережне, ціннісне ставлення до природи; готовність захищати довкілля, оперативно реагувати на технологічні зміни.**
ІКК	***Знання*** **володіти інформацією про електронні освітні ресурси; способи пошуку інформації й види роботи з нею.** ***Уміння:*** **швидко й ефективно шукати інформацію, використовувати різні види читання для здобуття нових знань; проводити пошукову діяльність, словесно оформлювати результати досліджень; створювати мультимедійні засоби; застосовувати можливості електронних ресурсів для розроблення дидактичних матеріалів, моделювання текстів, переведення навчальної інформації в інший формат; обробляти графічні зображення; використовувати Інтернет-ресурси для здобуття нових знань.** ***Ставлення:*** **задоволення пізнавального інтересу; прагнення гармонійного спілкування у віртуальному інформаційному просторі.**
ПК	***Уміння:*** **планувати роботу; чітко, грамотно презентувати власні ідеї й ініціативи, використовуючи доцільні виражальні засоби; використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень; оцінювати ризики.** ***Ставлення:*** **відповідальність за себе та інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри.** ***Поведінка:*** **вияв емпатії, злагоджених дій, активності й ініціативності, самоорганізації.**
ЗЗК	***Знання:*** **правил гігієни, переваг здорового способу життя.** ***Уміння:*** **дотримуватися здорового способу життя.** ***Ставлення:*** **сприймання здоров'я й довкілля як загальнолюдських цінностей, готовність зберігати природні ресурси.** ***Поведінка:*** **пропагування бережного ставлення до довкілля, до власного здоров'я; прагнення уникати небезпек і ситуацій, які загрожують життю чи здоров'ю людини.**

5-й клас

(122 год., 3,5 год. на тиждень)

(6 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія (38 год.)

Мовна змістова лінія (78 год.)

Зміст розділу:

- **Вступ**
- **Повторення вивченого в початкових класах**
- **Лексикологія. Фразеологія**
- **Будова слова. Слотвір. Орфографія**
- **Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія**
- **Відомості з синтаксису й пунктуації**
  - **Словосполучення та речення**
  - **Другорядні члени речення**
  - **Речення з однорідними членами. Звертання. Вставні слова. Складне речення**
- **Пряма мова. Діалог**
- **Повторення, узагальнення й систематизація вивченого**

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**К-сть годин**	**Зміст навчального матеріалу**		**К-сть годин**	**Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)**	**Діяльнісна змістова лінія (компетентності)**
		Мовна змістова лінія	**Мовленнєва змістова лінія**			
Учень (учениця): **розуміє** значення мови в житті суспільства, роль української мови	**1**	**Вступ.** Значення мови в житті суспільства. Місце і роль української мови	**Види роботи.** **Відповіді на питання** за змістом прослуханих висловлень.	**2**	Громадянська активність Екологічна	**Спілкування державною мовою**

як державної в Україні; необхідність володіння українською мовою кожним громадянином України; **висловлює судження** про роль української мови в житті держави і її громадян та **обгрунтовує** їх; **усвідомлює** необхідність вільного володіння державною мовою, ставлення до державної мови громадян України, для яких вона не є рідною; **відповідає** на питання за змістом прочитаного та прослуханого; **записує** речення, висловлення; **знаходить** і **виправляє** помилки у своєму мовленні; **сприймає, аналізує, оцінює** прочитані чи почуті відомості; **добирає й використовує** ті з них,		в Українській державі.

Розкриття значення прослуханих та прочитаних прислів'їв, приказок, афоризмів, влучних висловів про роль мови в житті людини. Розкриття значення й ролі державної мови в житті людини й суспільства. Записування речень, висловлень. **Складання міні-творів** (орієнтовні теми: «Мова – найцінніший скарб», «Чому треба берегти рідну мову», «Мова моя калинова»). **Переклад** з молдовської мови на українську невеликих текстів розповідного характеру про значення й роль державної мови в житті людини й суспільства.		безпека і сталий розвиток	**Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність**

які необхідні для досягнення певної комунікативної мети; **використовує** українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, почуття гордості за свою країну; **уміє перекладати з** молдовської мови на українську невеликі тексти розповідного характеру; **сприймає, розуміє** інформацію державною мовою; **поціновує** українську мову як державну; **активно послуговується** українською мовою в усіх царинах життя.						
Учень (учениця): **розрізняє** такі поняття, як мовлення, спілкування, види мовленнєвої діяльності, монолог, діалог,			**Теоретичний матеріал.** Загальне уявлення про спілкування і мовлення; **види мовленнєвої діяльності** (аудіювання, читання, говоріння,	**4**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий	**Уміння вчитися впродовж життя** **Спілкування державною**

адресат мовлення; усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовленнєвого спілкування; **усвідомлює** основні правила спілкування, вимоги до мовлення; **розрізняє** мову і мовлення, види мовленнєвої діяльності, види і форми мовлення; **орієнтується** в умовах спілкування; **дотримується** основних вимог до мовлення; **уміє** користуватися словниками; **з'ясовує** значення незнайомих слів за допомогою тлумачного словника; **тлумачить** поняття, факти; **розуміє** роль читання для власного зростання; **складає** діалогічні й монологічні тексти певного типу і стилю		

письмо); адресат мовлення; монологічне і діалогічне мовлення, усне і писемне мовлення; основні правила спілкування (практично). Загальне ознайомлення за стилями мовлення: розмовним, художнім, науковим, офіційно-діловим. **Стилістична помилка** (практично). **Види роботи.** **Читання мовчки і вголос.** Формування читацького інтересу та етичних навичок читання. **Читання вголос і мовчки** невеликих за обсягом нескладних текстів з використанням вивченого та ознайомлювального видів читання. Формулювання запитань за змістом прочитаного висловлення. Розуміння фактичного		розвиток	**мовою** **Загальнокультурна компетентність** **Соціальна і громадянська компетентності** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

мовлення відповідно до навчальної і комунікативної мети, висловлюючи своє ставлення до предмета мовлення; **використовує** при складанні діалогів чи монологів етикетні формули; **дотримується** правил спілкування при складанні діалогів чи монологів у мережі Інтернет; **розрізняє** вивчені стилі мовлення, знаходить у тексті мовні засоби, характерні для певного стилю; **розпізнає** стилістичну помилку серед інших відомих видів помилок (нескладні випадки).		

	змісту тексту (вибір правильної відповіді з кількох запропонованих). З'ясування значень незнайомих слів за словником; знаходження в тексті тлумачення окремих слів. Розширення словникового запасу. **Складання словничка найпоширеніших етикетних формул** (привітання, прощання, вибачення, висловлення вдячності). Визначення теми й основної думки тексту. З'ясування фактичного змісту. Відповіді на запитання за змістом тексту. Виділення смислових опор (ключових слів і речень) у тексті. Поділ тексту на смислові частини, складання простого плану. Докладний переказ прочитаного за планом.			

Складання висловлення за поданим початком. **Складання й розігрування діалогів** відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів, використовуючи етикетні формули. **Складання діалогів і монологів** у мережі Інтернет, дотримуючись правил спілкування в Інтернеті. **Складання й розігрування діалогів** (телефонних розмов), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування. (Орієнтовні теми: «Чи однаково важлива роль книги і комп'ютера в духовному розвитку людини?», «Інтернет і ми», «Мобільний телефон: розкіш чи необхідність?»)			

Учень (учениця): **уміє** вимовляти звуки і називати букви; **визначає** наголошені склади у словах; **розпізнає** вивчені в початкових класах частини мови, визначаючи їх істотні ознаки; **правильно пише** слова з вивченими орфограмами; **розставляє** розділові знаки в кінці речення, при звертанні, однорідних членах речення; правильно і доречно **використовує** вивчені частини мови в усному і писемному мовленні; **уміє** користуватися орфографічним і тлумачним словниками; **будує** речення з вивченими частинами мови, використовуючи їх у прямому, переносному значенні	**7**	**Повторення вивченого в початкових класах** Значущі частини слова; спільнокореневі слова. Ненаголошені голосні в коренях слів. Частини мови. Основні способи їх розпізнавання. Іменник. Велика буква і лапки в іменниках. Прикметник. Числівник. Займенник. Особові займенники. Дієслово. **Не** з дієсловами, **-шся, -ться** у кінці дієслів. Прислівник. Правопис вивчених прислівників. Прийменник. Написання прийменників із іншими частинами мови. Сполучник. Уживання сполучників **і, й, та, а,**

Види роботи. **Добір заголовка тексту.** Колективне складання простого плану прослуханого або прочитаного тексту. **Складання висловлення (тексту) за змістом прислів'я** (орієнтовні теми: «Вірний приятель – то найбільший скарб»,«Шануй сам себе, шануватимуть і люди тебе», «Навчання і труд поруч ідуть»). Складання розповіді про свою школу (клас) із використанням запропонованих (самостійно дібраних) прислів'їв (орієнтовні теми «Я – частина колективу», «Школа – мій другий дім»). Лексична, орфографічна, пунктуаційна помилки. **Складання речень за опорними словами.** **Редагування висловлення** (тексту,	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток	**Інформаційно-комунікативна компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися впродовж життя** **Соціальна і громадянська компетентності**

як синоніми та антоніми; **складає** усні й письмові висловлювання на певну соціокультурну тему з використанням власного життєвого досвіду відповідно до визначеної комунікативної мети. **визначає й формулює** тему й основну думку прочитаного та прослуханого тексту, добирає до нього заголовок; **складає** простий план тексту; **складає** текст, висловлення, речення; **розуміє й пояснює** відмінності між ними; **знаходить і виправляє** лексичні, орфографічні та пунктуаційні помилки.		**але** для зв'язку слів у реченні. Кома перед сполучниками **а,але**. Голосні у відмінкових закінченнях іменників, прикметників, дієслів. **Текст,** його ознаки: задум, тема й основна думка, зв'язність, завершеність. Поділ тексту на абзаци.	речення) – виправлення лексичних, орфографічних та пунктуаційних помилок.			
Учень (учениця): **будує** висловлення, додержуючи композиційної та			**Теоретичний матеріал. Тема й основна думка висловлювання.** Ознайомлення з	**3**	Громадянська активність Екологічна	**Інформаційно-комунікативна компетентність**

змістової єдності; **аналізує** будову тексту, виділяє зачин, основну частину і кінцівку; **розрізняє** тексти за належністю до певного типу мовлення; **визначає** тему, основну думку висловлювання; **орієнтується** в умовах спілкування; **дотримується** основних вимог до мовлення; **називає** ознаки тексту; **ділить** текст на смислові частини, складає простий план; **знаходить** і **виправляє** недоліки в тексті; **здійснює** докладний переказ тексту визначеного типу мовлення за колективно складеним планом.		

вимогами до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, доречність, виразність). **Текст,** його ознаки: задум, тема, основна думка, мікротема, зв'язність, завершеність. Поділ тексту на абзаци. **Простий план тексту.** Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Тексти різних **типів мовлення** — розповідь, опис, роздум, особливості їх побудови. Особливості будови розповіді, опису предмета і тварини, елементарного роздуму. Усний докладний переказ розповідного тексту з елементами опису предмета. **Переклад** з молдовської мови на українську невеликого тексту розповідного характеру з елементами опису		безпека і сталий розвиток	**Загальнокультурна компетентність** **Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися впродовж життя** **Соціальна і громадянська компетентності**

			окремого предмета або тварини. **Види роботи.** **Докладний усний переказ розповідного тексту з елементами опису тварини (за колективно складеним планом).**			
Учень (учениця): **знає**, що вивчає лексикологія і фразеологія; **розуміє і витлумачує** лексичне значення слів; **визначає** належність слів до певної лексичної категорії: однозначні й багатозначні, загальновживані (нейтральні) і стилістично забарвлені слова, групи слів за значенням, фразеологізми, а також їх роль у тексті; **пояснює** (у нескладних випадках) значення відомих слів, їх походження, значення	**10 + 2 години на повторення теми**	**Лексикологія. Фразеологія** **Лексичне значення слова** Однозначні і багатозначні слова (повторення). Вживання багатозначних слів у прямому і переносному значеннях (повторення). Лексична помилка (практично). Загальновживані (стилістично-нейтральні) і стилістично забарвлені слова. Ознайомлення з тлумачним словником.	**Види роботи.** Сприймання чужого мовлення. **Аудіювання** нескладних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення (з опорою на текст), мовлення співрозмовника за запланованою соціокультурною тематикою. З'ясування фактичного змісту, причинно-наслідкових зв'язків, основної думки аудіотексту. **Добір заголовка до аудіотексту.** Поділ аудіотексту на смислові частини. Сприймання образної	**4**	Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність Здоров'я і безпека	**Інформаційно-комунікативна компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися впродовж життя**

фразеологізмів, прислів'їв, приказок; **користується** тлумачним і перекладним, фразеологічним словниками, словниками синонімів, антонімів; **добирає** з-поміж синонімів, антонімів, фразеологізмів найбільш відповідні контексту. **розрізняє** пряме й переносне значення багатозначних слів, правильно **використовує** такі слова в мовленні; **визначає** і самостійно **добирає** синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, **оцінює** їхню роль у мовленні; доцільно й правильно **використовує** синоніми, антоніми в усному й писемному мовленні; **використовує** синоніми		Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми. Пароніми (ознайомлення). Ознайомлення зі словниками антонімів, синонімів. Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки як різновиди фразеологізмів. Ознайомлення із фразеологічним словником. **Міжпредметні зв'язки.** Епітети, порівняння, синоніми, характерні для усної народної творчості, фразеологізми (література).

мови художнього тексту та розуміння її змістової ролі. **Складання й розігрування діалогу етикетного характеру** з використанням синонімічних етикетних формул вітання, прохання, вдячності в громадських місцях (у музеї, бібліотеці, магазині тощо). **Складання усного опису предмета** (квітки, дерева, куща калини тощо), використовуючи епітети, порівняння, синоніми, фразеологізми. **Переклад** з молдовської мови на українську невеликого тексту розповідного характеру, що містить синоніми, антоніми, пароніми, фразеологізми. **Докладний письмовий переказ тексту розповідного характеру з елементами опису**			**Соціальна і громадянська компетентності** **Здоров'язбере жувальна компетентність**

як засіб зв’язку речень у тексті та для уникнення невиправданих повторів; **знаходить та виправляє** лексичні помилки у своєму мовленні; уважно **слухає** і **розуміє** висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування; **складає** первинне уявлення про зміст почутого (що, коли, в якій послідовності відбувається); **з’ясовує** значення незнайомих слів з допомогою вчителя чи самостійно; **розуміє** фактичний зміст, причинно-наслідкові зв’язки, основну думку аудіотексту; **сприймає** інформацію та образну мову художнього тексту; **уміє перекладати** з			**тварини, що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним планом).** Лексична помилка.			

молдовської мови на українську невеликі тексти розповідного характеру.						
Учень (учениця): **знаходить** значущі частини слова; застосовує ці визначення на практиці; **визначає** способи словотворення; **наводить** власні приклади творення слів; **відділяє** закінчення слів від основи, поділяє основу на значущі частини; **добирає** спільнокореневі слова з однаковими префіксами та суфіксами; **правильно пише** й **обґрунтовує** слова з вивченими орфограмами; **складає** речення і мікротексти з використанням слів із суфіксами і префіксами,	**17 +2 години на повторення**	**Будова слова. Словотвір. Орфографія Корінь, суфікс, префікс і закінчення — значущі частини слова** (повторення і поглиблення відомостей). Основа слова. Закінчення змінних слів. Уживання префіксів **з- (зі-, с-), роз-, без-, через-, під-, від-, над-** увимові та на письмі. Основні способи словотворення: суфіксальний, префіксальний, суфіксально-префіксальний, основоскладання. Сполучні голосні **о, е** в складних словах. Зміни приголосних	**Види роботи. Лексична та граматична помилки. Складання речень,** що містять спільнокореневі слова та різні форми одного слова. Визначення в реченнях спільнокореневих слів та різних форм одного слова. **Добір слів, що містять антонімічні суфікси та префікси.** Слухання українських народних пісень, що містять зменшено-пестливі слова. **Створення тексту зі словами, що мають значення збільшеності та згрубілості. Створення тексту-розповіді з використанням незмінних слів** (назв тварин) «У зоопарку».	**5**	Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність Здоров’я і безпека	**Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися впродовж життя** **Соціальна і громадянська компетентності** **Здоров’язбережувальна компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Компетентності у природничих науках і технологіях**

що надають емоційного забарвлення тексту; **створює** висловлювання відповідно до задуму, упорядковуючи дібрані відомості в логічній послідовності, використовуючи ключові слова і речення, надаючи виразності мовному оформленню; **розрізняє** форми слова і спільнокореневі слова, змінні й незмінні слова; **складає** речення й мікротексти з використанням слів із суфіксами й префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення; **правильно записує та обґрунтовує** написання слів із вивченими орфограмами; **знаходить і виправляє** орфографічні помилки на вивчені правила, а також лексичні помилки;		при словотворенні (практично). Написання разом і через дефіс складних слів з **пів-, напів-, полу**- . Вимова і написання префіксів **пре-, при-, прі-.**

Складання опису тварини чи предмета для інтернет-енциклопедії (усно). **Переклад** з молдовської мови на українську уривка художнього тексту, що містить слова зі значенням зменшеності та пестливості або збільшеності та згрубілості. **Твір-опис предмета (тварини) з використанням слів із суфіксами та префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення.**				

використовує в мовленні спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті, уникаючи помилок, пов'язаних із невиправданим уживанням спільнокореневих слів; уміє перекладати з молдовської мови на українську уривки художнього тексту, що містить слова зі значенням зменшеності та пестливості або збільшеності та згрубілості.						
Учень (учениця): **визначає**, що вивчає фонетика, графіка, орфоепія, орфографія; **розрізняє** у словах тверді й м'які, дзвінкі й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні звуки; **пояснює**	**19 +2 години на повторення**	**Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія** Звуки мовлення. **Алфавіт**. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв **я, ю, є, ї**. Голосні та приголосні звуки. Приголосні тверді та м'які, дзвінкі	**Види роботи. Виразне читання текстів** із дотриманням правил орфоепії. Орфоепічна помилка. Виявлення й аналіз помилок у наголошуванні слів у своєму мовленні та мовленні інших. **Складання й розігрування діалогів із**	**5**	Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність Здоров'я і безпека	**Спілкування державною мовою** **Загальнокультурна компетентність** **Соціальна і громадянська компетентності**

співвідношення звуків і букв у слові; **пояснює** звукове значення букв *я, ю, є, ї* та *щ*; **вимовляє** правильно звуки в словах; **користується** орфографічним словником і словником наголосів; **використовує** логічний наголос для виділення слів із смисловим навантаженням; **розпізнає** у словах явища уподібнення, спрощення, чергування звуків; **визначає** основні випадки чергування голосних і приголосних звуків; звукове значення букв у слові; **вимовляє** звуки у словах відповідно до орфоепічних норм; **знаходить** і **виправляє** орфоепічні й орфографічні помилки		й глухі. Вимова звуків, що позначаються буквами **г і ґ**. Особливості вимови українського звуку [г], невластивого молдовській мові. Позначення звуків мовлення на письмі. Урахування відмінностей у співвідношенні молдовських та українських звуків та **букв.** **Склад**. Основні правила переносу слів. **Наголос**.Ненаголошені голосні **[е],[и], [о]** в коренях слів. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом. Вимова наголошених і ненаголошених голосних. Словник наголосів. Звуковий запис слів (транскрипція). Фонетичний розбір

використанням слів, у вимові яких часто трапляються помилки. **Колективне укладання словничка** часто вживаних слів, у наголошуванні яких трапляються помилки. Виконання артикуляційних вправ (проговорювання віршиків, скоромовок тощо). **Складання речень і висловлень, що містять слова,у вимові яких трапляються помилки.** **Написання есе про красу й милозвучність української мови «У мові моїй краса і неповторність».** **Теоретичний матеріал.** Особливості будови тексту-роздуму. **Форми і види роботи.** **Складання усного тексту-роздуму** (орієнтовні теми: «З чого починається Батьківщина», «Бережи			**Здоров'язбере жувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

на вивчені правила; **виявляє** й **аналізує** помилки в наголошуванні слів у своєму мовленні та мовленні інших; **складає** й **розігрує** діалоги з використанням слів, у вимові яких часто трапляються помилки; **розрізняє** ознаки тексту-роздуму; **усвідомлено враховує** відмінності щодо співвіднесення молдовських та українських звуків та букв; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську невеликий текст-роздум.		слова. Орфоепічний словник. Орфографічний словник. Орфографічна помилка (практично), її умовне позначення. Орфоепічна помилка (практично). **Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі** Уподібнення приголосних звуків (найуживаніші випадки). Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Уживання **у-в, і-й** (практично). Найпоширеніші випадки чергування голосних у коренях слів **о-а, е-и, е-і**. Позначення м'якості приголосних на письмі

здоров’я змолоду!», «Чому природа потребує захисту», «На майданівських барикадах»). **Переклад** з молдовської мови на українську невеликого тексту-роздуму.			

		буквами **ь, і, є, ю, я**. Сполучення **ьо, йо**. Вимова і написання. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Правильна вимова та написання слів з апострофом. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних.				
Учень (учениця): **усвідомлює,**що вивчає синтаксис і пунктуація; **відрізняє** словосполучення від слова й речення; **виділяє** словосполучення, граматичну основу речення, головне і залежне слово у словосполученні; **визначає** і **позначає** головні члени речення; **розпізнає** види речень	**16** **4** **+1 година на повторення**	**Відомості з синтаксису й пунктуації** **Словосполучення та речення** Відмінність словосполучення від слова і речення. Головне та залежне слово у словосполученні. Граматична помилка та її умовне позначення	**Види роботи.** **Складання речень**, що різняться за метою висловлювання та за емоційним забарвленням. Граматична помилка. Редагування словосполучень (виявлення і виправлення граматичної помилки). **Створення тексту інформації для шкільної газети чи шкільного веб-сайту про цікавий**	**3**	Громадянська активність Здоров'я і безпека Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Інформаційно-комунікативна компетентність** **Соціальна і громадянська компетентності** **Уміння вчитися впродовж життя**

за метою висловлення, інтонацією, емоційним забарвленням; **знаходить** частини складного речення, що мають будову простих; **розставляє та обґрунтовує** розділові знаки в кінці речення; **правильно інтонує** речення різних видів; **розставляє** та **обґрунтовує** розділові знаки в кінці речення; **знаходить** і **виправляє** граматичні й пунктуаційні помилки; **переказує** своїми словами почуте і прочитане, вживаючи прислів'я і приказки; **використовує** у мовленні виразні й доцільні словосполучення з ряду синонімічних, різні за будовою і метою висловлювання речення, у тому числі прислів'я, крилаті		(практично). **Речення.** Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні, їх інтонування, за емоційним забарвленням: окличні й неокличні речення (повторення). Розділові знаки в кінці речень (повторення). Пунктуаційна помилка та її умовне позначення (практично). Використання розповідних, питальних, спонукальних, а також окличних речень у вивчених стилях мовлення. Граматична основа речення (підмет і присудок). Речення з одним головним членом (загальне ознайомлення).

випадок із життя класу, використовуючи різні за метою висловлення та емоційним забарвленням речення. **Переклад** з молдовської мови на українську тексту-роздуму з використанням розповідних, питальних, спонукальних, а також окличних речень. **Складання твору-роздуму за колективно складеним планом у художньому стилі** (орієнтовні теми: «Ким я хотів(ла) б бути і стати й чому?», «Моя майбутня професія», «Я господар», «Посієш вчасно, то вродить рясно», «Світ прекрасного в моєму житті»).			**Компетентності у природничих науках і технологіях** **Загальнокультурна компетентність** **Підприємницька компетентність** **Здоров'язберегжувальна компетентність**

вислови; **робить** синтаксичний розбір словосполучень; **складає** словосполучення за заданими схемами; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську текст-роздум з використанням розповідних, питальних, спонукальних, а також окличних речень.		**Міжпредметні зв'язки.** Прислів'я, приказки, співвідносні із словосполученням і реченням (література).				
Учень (учениця): **розрізняє**додатки, означення, обставини; **складає** речення з урахуванням мети і ситуації спілкування. **будує** речення, поширюючи їх додатками, означеннями, обставинами; **виділяє** другорядні члени умовними позначками; **використовує** виражальні можливості	**4 +1 година на повторення**	**Другорядні члени речення** **Додаток, означення, обставина** (повторення) Види обставин (ознайомлення). Удосконалення умінь поширювати речення другорядними членами. **Міжпредметні зв'язки.** Відомості про епітет,	**Види роботи.** **Граматична й лексична помилки.** **Відновлення пропущених реплік діалогу.** Самостійне розширення реплік діалогу. Складання й розігрування діалогу-розпитування з використанням реплік-речень, що містять додатки, означення й обставини (орієнтовні теми: «Традиції моєї родини», «Навіщо бути здоровим та	**1**		

другорядних членів речення у своєму мовленні; **знаходить і виправляє** граматичні й лексичні помилки; **переказує** невеликі художні тексти з елементами опису; **складає** висловлювання про прочитане, почуте, випадки з власного життя, виражаючи особисте ставлення до довкілля.		порівняння, пейзаж, літературний портрет, їх зображувально-виражальну роль (література).	сильним», «Видатні імена: гордість нашого краю»).			
Учень (учениця): **розпізнає** однорідні члени речення, узагальнювальні слова при них, звертання, вставні слова в реченні; **усвідомлює** значення однорідних членів речення, звертань, вставних слів у мовленні; **складає** речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами й	**2 +1 година на повторення**	**Речення з однорідними членами** (без сполучників і зі сполучниками **а, але, і**). Узагальнювальне слово при однорідних членах речення. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами. Двокрапка й тире при узагальнювальному слові в реченнях з	**Форми і види роботи. Аудіювання**уривка з твору сучасної дитячої літератури, що містить однорідні члени речення. Пунктуаційна помилка. Складання тексту розповідного характеру, використовуючи однорідні члени речення та узагальнювальні слова при них (орієнтовні теми: «Мій вихідний день», «Ми – діти козацького роду», «Прогулянка	**5**		

складні речення та використовує їх у власному мовленні; **складає** висловлення з урахуванням адресата мовлення, використовуючи різні за будовою (прості й складні) речення; **правильно оформлює** конверт; **правильно інтонує** речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами й складні речення; **розставляє** та **обґрунтовує** розділові знаки між однорідними членами, при звертаннях і вставних словах, у складному реченні, **обґрунтовує** їх за допомогою вивчених правил; **знаходить і виправляє** пунктуаційні помилки на вивчені правила; **будує** речення з		однорідними членами. **Звертання** непоширені й поширені. Розділові знаки при звертанні (повторення). Ознайомлення з найуживанішими **вставними словами** (практично). Виділення вставних слів на письмі комами. **Поняття про складні речення** із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком (ознайомлення). Кома між частинами складного речення, що мають будову простих речень, входять у складне і з'єднані безсполучниковим зв'язком та сполучниками **(і, й, та(і), а, але, що коли, який).**

парком», «У лісі»). **Переклад** з молдовської мови на українську тексту-роздуму, що містить однорідні члени речення та узагальнювальні слова при них. **Письмовий докладний переказ тексту розповідного характеру з елементами роздуму, що містить однорідні члени речення та узагальнювальні слова при них.** **Складання вітальної листівки** з використанням звертань. **Ділові папери. Написання листа рідним, друзям з використанням звертань та вставних слів.** **Оформлення конверта.**			

однорідними членами, звертаннями і вставними словами; **розрізняє** прості речення з однорідними членами і складні речення; **створює** діалоги на визначені теми та відповідно до запропонованої ситуації; **уміє складати** лист рідним, друзям, **правильно оформлювати** конверт; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську текст-роздум, що містить однорідні члени речення та узагальнювальні слова при них.						
Учень (учениця): **розрізняє** слова автора й пряму мову в реченні з прямою мовою; **усвідомлює** роль	**2 +1 години на**	**Пряма мова. Діалог** Розділові знаки при прямій мові та діалозі. Передача чужого мовлення непрямою	**Види роботи. Пуктуаційна та орфографічна помилки. Написання листа герою художнього твору.**	**3**		

прямої мови в реченнях і текстах; **правильно інтонує** речення з прямою мовою; **ставить** розділові знаки при прямій мові й діалозі, **обґрунтовує** їх правилами; **знаходить і виправляє** пунктуаційні помилки на вивчені правила; **складає** тексти, використовуючи речення з прямою мовою, діалогом, із висловленнями відомих людей, крилатими висловами для докладної, точної й виразної передачі почутого й прочитаного; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську невеликий художній текст, що містить пряму мову або діалог.	**повторення**	мовою. **Міжпредметні зв'язки.** Звертання, діалоги в художніх творах (література).	Листування з відомою людиною (письменником, актором тощо) в соцмережі. **Інсценування байки або уривка художнього твору**, що містить пряму мову або діалог. **Переклад** з молдовської мови на українську невеликого художнього тексту, що містить пряму мову або діалог. **Усний переказ** художнього тексту, що містить пряму мову або діалог.			
Учень (учениця): **формулює** вивчені	**2**	**Повторення, узагальнення й**	**Види роботи.** **Складання та написання**	**1**	Громадянська активність	**Спілкування державною**

правила, **наводить** до них приклади; правильно **записує** слова з вивченими орфограмами. **повторює** вивчені відомості; **класифікує й систематизує** їх; **узагальнює** поняття, закономірності, правила й винятки з них; **застосовує** здобуті знання, уміння, навички і досвід у нових навчальних та життєвих ситуаціях.		**систематизація вивченого** Синтаксис і пунктуація. Лексикологія. Будова слова й орфографія. Фонетика й графіка. Орфоепія й орфографія.

речень і текстів з коментуванням орфограм і пунктограм, вивчених упродовж року. **Читання художніх текстів** із дотриманням правил вимови слів та інтонування речень.пунктограм, вивчених упродовж року.		Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**мовою** **Інформаційно-комунікативна компетентність** **Соціальна і громадянська компетентності** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Загальнокультурна компетентність** **Підприємницька компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність**

6 клас

(122 год. 3,5 год. на тиждень)

(4 год. — резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія (38 год.)

Мовна змістова лінія (80 год.)

Зміст розділу:

- **Вступ**
- **Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого**
- **Морфологія. Орфографія**
  - **Іменник**
  - **Прикметник**
  - **Числівник**
  - **Займенник**
  - **Дієслово**
- **Повторення в кінці року**

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**К-сть го дин**	**Зміст навчального матеріалу**		**К-сть го дин**	**Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)**	**Діяльнісна змістова лінія (компетентності)**
		Мовна змістова лінія	**Мовленнєва змістова лінія**			
Учень (учениця): **знає** засоби милозвучності української мови; **знаходить** їх у тексті і	**1**	**Вступ.** Краса і багатство української мови	**Види роботи. Аудіювання** та обговорення тексту, коментування висловів відомих людей про	**1**	Громадянська активність Екологічна безпека і	**Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися**

використовує у власному мовленні; **використовує** українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; **обґрунтовує** роль української мови в житті держави та необхідність володіння нею кожним громадянином України; **висловлює судження** про роль української мови в житті держави і її громадян та **обґрунтовує** їх; **усвідомлює** словникове багатство української мови; **розпізнає** синоніми,		

українську мову. Записування речень (висловлень). Розкриття значення й ролі державної мови в житті людини й суспільства. **Колективне складання плану висловлення на тему** «Багатство української мови». Складання міні-творів «Там, де мир і тепло, їм би краще було», «Їх степи цілували, і тулилися трави до ран» (присвячені Героям Небесної Сотні та Героям АТО).		сталий розвиток	**впродовж життя** **Загальнокультурна комптентність** **Соціальна і громадянська компетентності**

антоніми, **використовує** їх у мовленні; **уміє складати** план висловлення; **усвідомлює** естетичну цінність української мови.						
Учень (учениця): **розуміє,** як пов'язані мова і мовлення; **називає** види мовленнєвої діяльності, **пояснює** відмінність між формами висловлення: мовленням усним і писемним, монологічним і діалогічним; **усвідомлює** важливість додержання правил спілкування: ввічливості,			**Теоретичний матеріал.** Повторення вивченого про спілкування і мовлення; види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Загальне уявлення про ситуацію спілкування: той, хто говорить (пише), адресат мовлення, тема й основна думка висловлювання (практично). Засоби спілкування (мовленнєві та немовленнєві). Умови	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Уміння вчитися**

привітності, доброзичливості, уваги до співрозмовника, стриманості, тактовності; дотримання етикету спілкування, розуміння почуттів і мотивів співрозмовника; **знає і використовує** доцільні етикетні формули; **вибудовує** свою мовленнєву поведінку відповідно до ситуації та правил спілкування; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську діалоги.		

успішного спілкування (деякі правила спілкування). **Види роботи. Складання й розігрування діалогу** етикетного характеру відповідно до запропонованої ситуації спілкування (вітання, знайомство і представлення). Моделювання різних форм спілкування (діалогів і монологів) у мережі Інтернет (соціальних мережах, на форумах) із використанням етикету (правил спілкування в Інтернеті). **Складання й розігрування діалогів** (телефонних розмов), що передбачають			**впродовж життя**

			уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам. **Переклад** з молдовської мови на українську діалогів на актуальні теми.			
Учень (учениця): **розрізняє** стилі (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний) мовлення; **визначає** сферу використання їх; **оцінює** текст (його зміст, форму, будову й мовнеоформлення) з погляду стилістичних особливостей; **знаходить** і			**Теоретичний матеріал.** **Загальне поняття про основні стилі мовлення**: розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний. Сфера використання, основні мовні засоби (на основі вивченого в початковій школі) **Види роботи** **Читання та обговорення текстів**, що належать до різних	**6**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя**

виправляє стилістичні огріхи у своєму й чужому мовленні; **складає** оголошення; **добирає** мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську текст офіційно-ділового стилю.			стилів. **Ділові папери. Складання оголошення** про подію, яка має відбутися (екскурсію учнів до музею, відвідання театру, шкільного заходу, організацію тематичного походу, поїздки та ін.). **Переклад** з молдовської мови на українську текстів офіційно-ділового стилю.			**Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємниць ка компетентність**
Учень (учениця): **розрізняє** словосполучення й речення, прості й складні речення; **визначає** головне й залежне слова у словосполученні; **визначає** головні і другорядні члени	**6**	**Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого** Словосполучення і речення. Члени речення, у тому числі однорідні. Розділові знаки при однорідних членах. Звертання, вставні слова та розділові знаки при	**Види роботи. Орфографічна, пуктуаційна й лесична помилки. Складання простих речень певної тематики з поданих словосполучень.** Поширення простих речень однорідними	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров’я і	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загально культур**

речення; **знаходить** у реченні вставні слова, звертання та однорідні члени речення; **називає** частини мови, якими вони виражені; **розставляє** правильно розділові знаки в простих ускладнених реченнях, складних реченнях; **пояснює** орфограми і пунктограми за допомогою вивчених правил; **знаходить і виправляє**орфографічні й пунктуаційні помилки на вивчені правила; **будує** речення зі звертаннями,		них. Уживання звертань та вставних слів у фразеологізмах. Просте і складне речення. Кома між частинами складного речення. Пряма мова і діалог. Розділові знаки в них. Будова слова. Найпоширеніші орфограми в коренях, суфіксах і префіксах. Уживання слів у прямому та переносному значенні, Багатозначні слова. Розрізнення багатозначних слів та слів-омонімів. Синоніми та антоніми, вживання їх для збагачення та увиразнення мовлення. Звуки мови і знаки письма.

членами. Добір узагальнювальних слів до вжитих у реченнях однорідних членів. **Складання вітальної листівки (електронного листа)** з Днем учителя з використанням звертань та однорідних членів речення. **Складання висловлення** «Ліс мені багато розповів», «Зелена аптека України» із використанням прямої мови (усно). **Складання та розігрування діалогу-обміну думками** з **використанням вставних слів** (*на мою думку, по-моєму, на щастя, мабуть* та ін.). Жартівлива розповідь		безпека	**на компе тентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємницька компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

вставними словами, однорідними членами речення; із простих речень – складне; речення з прямою мовою; **уміє добирати** синоніми, антоніми, використовує в мовленні фразеологізми.		Склад і наголос. Уживання м'якого знака та апострофа.	«Цікавий випадок» з використанням слів у прямому та переносному значенні. **Колективне укладання словничка фразеологізмів** на позначення певних якостей (*золоті уста – красномовність; гострий на язик – дотепність)* або рис характеру особистості (*лицар без страху і догани* – про людину великої сили волі і високих моральних якостей; *держить хвіст бубликом* – про того, хто впевнений у собі, бадьорий; *підшитий лисом* – про хитруна і т.ін.)			
Учень (учениця): **застосовує** знання про текст, йогобудову,			**Теоретичний матеріал.** Повторення вивченого про текст, його основні	**4**	Здоров'я і безпека	**Спілкування державною мовою**

ознаки, засоби зв’язності для побудови висловлення на визначену тему; **доречно** поєднує різні типи мовлення, створюючи висловлення типу розповіді з елементами роздуму; **добирає й систематизує** для самостійних висловлень матеріал на основі різних інформаційних джерел (зокрема й ресурсів Інтернету); **виявляє** об’єктивність, толерантність і тактовність в оцінці вчинків інших людей; **помічає** й **виправляє** недоліки у своєму й чужому мовленні.		

ознаки, особливості будови тексту, використання мовних засобів зв'язку між його частинами, Основні джерела матеріалу для твору (практично). **Простий план прослуханого або прочитаного тексту, власного висловлення.** Повторення вивченого про типи мовлення. Будова роздуму. Сполучення в одному тексті різних типів мовлення (розповіді з елементами роздуму). **Види роботи.** **Есе** про вчинок людини (вчинки людей) на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі «Цей випадок став для мене уроком життя».		Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток	**Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Здоров'язбережувальна компетентність**

Учень (учениця): **усвідомлює**,що вивчає морфологія; **називає** самостійні частини мови, наводить приклади їх; **виявляє прагнення** поліпшувати власне мовлення, використовуючи самостійні частини мови.	**1**	**Морфологія. Орфографія. Загальна характеристика частин мови**	**Види роботи. Читання мовчки невеликого тексту художнього стилю,** самостійне складання його плану. Визначення в пунктах плану самостійних і службових частин мови. **Складання казки «У країні «Морфологія».** Колективне обговорення складених казок.	**1**	Здоров'я і безпека Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Здоров'язбереж увальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя**
Учень (учениця): **визначає** правильно морфологічні ознаки іменника, його синтаксичну роль належність до певної відміни; **знаходить** іменники в реченні;	**17 +2 години на повторення**	**Іменник** Іменник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники, що означають назви істот і неістот (повторення), загальні і власні назви. Велика буква і лапки у власних	**Види роботи. Орфографічна та граматична помилки. Створення розповіді про уявну подорож Україною** або країнами зарубіжжя з використанням іменників власних назв.	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливіс	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокуль**

визначає належність іменника до певного роду, відмінкову форму та число іменників; **класифікує** іменники за родами, відмінами, групами; **розуміє** особливості відмінювання іменників кожної відміни; **наводить** приклади іменників різних відмінкових і числових форм; **порівнює** відмінкові закінчення іменників різних груп; **визначає** синтаксичну роль іменників у реченні, доречно **використовує** в мовленні іменники всіх числових та		назвах. Рід іменників. Іменники спільного роду в українській мові. Запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників на приголосний (біль, рояль, рукопис). Узгодження з ними прикметників, займенників та дієслів минулого часу. Число іменників (повторення). Іменники, що мають форму тільки однини або тільки множини. Відмінки іменників (повторення). Кличний відмінок в українській мові. Правильне вживання іменників у кличному відмінку при звертанні. Типи відмін іменників.

Складання інформаційного допису у шкільну газету або для шкільного сайта про подію з життя класу з використанням імен і прізвищ однокласників. **Складання власного родоводу** з додержанням правил написання чоловічих та жіночих імен по батькові. **Докладний усний переказ тексту, що містить опис приміщення, в художньому стилі.** Визначення ролі іменників у тексті переказу. **Складання інструкції «Як опанувати мобільний телефон найновішої моделі»** з		ть і фінансова грамотність Здоров'я і безпека	**турна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємниць ка компетентність** **Здоров'язбе режувальна компетен тність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

відмінкових форм; **визначає** в іменниках вивчені орфограми; **знаходить** і **виправляє** орфографічні помилки на вивчені правила; **користується** орфографічним і тлумачним словником; усвідомлює роль іменників у досягненні точності, інформативності й виразності мовлення; **сприймає, переказує** прочитану або почуту текстову інформацію, звертаючи увагу на роль і значення іменників у мовленні; **обґрунтовує** написання іменників з вивченими орфограмами;		Відмінювання іменників I та II відмін (групи). Відмінюванняіменників III та IV відмін. Букви-**а(-я), -у(-ю)** в закінченнях іменників чоловічого роду другої відміни. Незмінювані іменники іншомовного походження (загальне ознайомлення), зокрема й ті, які вживаються в молдовській мові. Правильне вживання незмінюваних іменників у мовленні. Основні способи творення іменників, найчастіше вживані суфікси: **–ок-, -ник-, -ар-, -уся-, -іст- (-ист-), -ство (-цтво), -тель, -ець, -ач** (за вибором учителя).

використанням іменників конкретних (наприклад: *корпус, екран, клавіатура, кнопка, брат*) та абстрактних (наприклад: *допомога, підказка, функція, старання, успіх*). **Складання та розігрування жартівливого діалогу «Мої позитивні й негативні риси характеру»** з використанням іменників спільного роду (наприклад: *задавака, вереда,білоручка, базіка*) та іменниками, що можуть означати осіб чоловічого або середнього роду (*ледащо, забудько, базікало*).			

виявляє закономірності у правописі відмінкових закінчень іменників I і II відміни та іменників, що мають лише форму множини; **утворює** і **пише** правильно чоловічі та жіночі імена по батькові; **уміє використовувати** в мовленні іменники-синоніми та іменники-антоніми, кличний відмінок іменників при звертанні, фразеологізми і крилаті вислови, до складу яких входять іменники; **знаходить** і **виправляє** граматичні помилки; **додержує етикетних норм** і правил		Букви **е, и, і** в суфіксах **-ечок-, -ечк-, -ичок-, -ичк-, -інн(я)-, -енн(я)-, -н(я), -инн(я), -ив(о), -ев(о).** Суфікси, що надають словам емоційного забарвлення. М'який знак у суфіксах **-еньк-, -оньк-: Марусенька, долонька.** **Не** з іменниками. Написання і відмінювання чоловічих та жіночих імен по батькові. Написання молдовських власних назв (зокрема прізвищ). Правопис складних іменників. Правопис слів іншомовного походження. Розбір іменника як частини мови.

Складання й розігрування діалогу-телефонної розмови, зміст якої – виклик таксі, з використанням незмінюваних іменників (наприклад: *таксі, метро, ательє, кашне).* **Ділові папери. Складання листа до близької людини про враження від екскурсії до зоопарку** з використанням незмінюваних іменників (наприклад: *гризлі, поні, какаду, ему* та ін.). **Усний твір-опис приміщення на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі.** **Редагування текстів**, що містять абревіатури,			

спілкування, при побудові діалогічних та монологічних текстів; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську речення з іменниками-власними назвами. **робить** розбір іменника як частини мови.		**Міжпредметні зв'язки.** Вживання великої букви у власних назвах; слова із суфіксами зменшувально-пестливого значення та суфіксами на означення згрубілості в художніх творах (література).	з акцентуванням уваги на визначенні роду абревіатур та узгодженні їх з іншими словами в реченні (ЗНО, НАБУ, ІКТ, ЗСУ тощо). **Переклад** з молдовської мови на українську речень з іменниками-власними назвами.			
Учень (учениця): **сприймає і розуміє** тексти з поєднанням різних типів мовлення; **читає й переказує** (усно й письмово) тексти з елементами опису природи, приміщення.			**Теоретичний матеріал.** Особливості будови опису природи. Сполучення в одному тексті різних типів мовлення (розповіді й опису). **Види роботи.** **Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису**	**2**	Здоров'я і безпека Екологічна безпека і сталий розвиток	**Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися впродовж життя** **Здоров'язбере жувальна компетентність**

			природи.			
Учень (учениця): **знає** значення, морфологічні ознаки прикметника, його синтаксичну роль; **розуміє** роль прикметників у досягненні точності й виразності мовлення; **розпізнає** прикметники, визначає їх граматичні ознаки; **відмінює** прикметники твердої і м'якої груп; **визначає** морфологічні ознаки, синтаксичну роль прикметника в реченні; **утворює** правильно форми вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників;	**12 +2 години на повторення**	**Прикметник** Прикметник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Правопис голосних у закінченнях прикметників (повторення). Якісні, відносні та присвійні прикметники. Ступені порівняння прикметників. Утворення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Наголос у формах вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Прикметники твердої і м'якої груп, їх відмінювання.Способи творення прикметників (практично): а) творення якісних	**Види роботи.** **Аудіювання тексту-опису предмета,** що містить прикметники різних розрядів за значенням. **Читання мовчки прозових і поетичних текстів,** що містять описи природи, визначення в них прикметників, з'ясування їх ролі в описах. Орфографічна та граматична помилки. **Порівняльний опис двох рослин** (квітів, дерев) за ілюстрацією з використанням прикметників-синонімів, прикметників-антонімів та якісних прикметників вищого та	**7**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Здоров'язбережувальна компетентність**

утворює якісні, відносні й присвійні прикметники від інших частин мови за допомогою відомих способів словотвору; **складає** з ними речення; доречно **вживає** у власному мовленні; **відмінює** прикметники твердої й м'якої груп; правильно **пише** прикметники з вивченими орфограмами й **пояснює** їх відповідними правилами; **усвідомлює** роль прикметників у досягненні точності й виразності мовлення; **знаходить** і виправляє помилки в правописі		прикметників від іменників **(-н-, -к-, -ат-, -ист-);** б) творення якісних прикметників від дієслів **(-лив-, -к-, -уч-, -юч-);** в) творення відносних прикметників від іменників **(-ськ-, -цьк-, -ан-, -ян-, -н-, -ов-, -ев-);** **Не** з прикметниками. Префікси **пре- і при-** в прикметниках (повторення). Найуживаніші суфікси прикметників (практично). Буква **ь**у суфіксах на означення пестливості: **-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-,** у суфіксах **-уват-, -юват-** на позначення неповноти ознаки. М'який знак у суфіксах

найвищого ступенів порівняння (усно). **Докладний письмовий переказ тексту, що містить опис природи. Складання характеристики знайомої або відомої людини** з використанням прикметників різних відмінкових форм. **Складання й розігрування діалогів на тему шкільного життя з використанням прикметників, що перейшли в іменники** (наприклад: *черговий, учительська, майбутнє, учений, військовий, знайомий, похідна, земноводні).* Сприймання і відтворення зразків усної народної			**Інформаційно-комунікативна компетентність**

прикметників; **сприймає, аналізує, розуміє, відтворює і складає** усні та письмові тексти на основі застосування знань про виражальні можливості прикметника; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську речення зі складними прикметниками; **робить** розбір прикметника як частини мови. **уміє перекладати** з молдовської мови на українську речення зі складними прикметниками.		**-ськ-, -цьк-, -зьк-.** Вживання суфіксів **-ев-(-єв-), -ов-, -ин, -їн-, -ичн-, -ічн-, -їчн-**у прикметниках. Букви **ні ннy** прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми. Перехід прикметників в іменники. Зіставлення прикмет-ників з відповідними прикметниками молдовської мови. Розбір прикметника як частини мови. **Міжпредметні зв'язки.** Використання прикметників для точного опису предметів, явищ і подій (географія,

творчості для дітей (лічилок, забавлянок, колискових тощо) з прикметниками, що мають суфікси пестливості. **Письмовий твір-опис природи на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі.** Створення розповіді про віртуальну мандрівку з використанням іменників, утворених від поданих прикметників (наприклад: *полтавський – Полтавщина; вінницький – Вінниччина* та ін.). **Створення сценарію мультфільму про дивовижні пригоди**			

		історія); прикметник як епітет (література).	**сучасних школярів на Запорозькій Січі** (у середньовічному Києві, в омріяній казковій країні та ін.) із використанням прикметників із суфіксами *-ськ-, -цьк-, -зьк-* (наприклад: *козацький, запорозький, молодецький* та ін.). **Переклад** з молдовської мови на українську речень зі складними прикметниками.			
Учень (учениця): **знає** значення числівника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль у реченні; **знаходить** числівники в реченнях і тексті, розрізняє числівники	**11 +2 години на повторення**	**Числівник.** Числівник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням. Числівники кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові.	**Види роботи. Читання вголос розкладу шкільних дзвінків,** орієнтовного розпорядку дня школяра (розкладу руху транспорту тощо) з використанням числівників,	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливіс	**Спілкування державною мовою** **Соціальні і громадянські компетентності** **Загальнокульту**

й прислівники; **утворює й використовує** правильно відмінникові форми числівників; **поєднує** правильно числівники з іменниками; **пояснює** правопис числівників; **усвідомлює** роль числівників у досягненні точності й виразності мовлення; **складає** речення, висловлення з використанням прислів'їв, крилатих висловів, до складу яких входять числівники; **правильно вживає** числівники на позначення дат, часу (годин); **знаходить**		Числівники прості, складні і складені. Правильне вживання відмінкових форм іменників при кількісних числівниках (зокрема дробових і збірних). Відмінювання кількісних числівників. Правильне вживання форм непрямих відмінків кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Правильне вживання числівників для позначення дат, часу (годин) (з Двадцять четвертим серпня). Буква **ь** на кінці числівників та перед закінченням у непрямих відмінках (загальне ознайомлення). Написання складених числівників. Написання

обговорення їх ролі та значення в мовленні. Орфографічна й граматична помилки. Створення інформаційного допису типу оголошення про певну подію з використанням числівників для розміщення в соцмережі. Складання списку потрібних продуктів для родини на тиждень із додержанням правил узгодження числівників з іменниками. **Переклад** з молдовської мови на українську речень з числівниками на позначення дат, часу.		ть і фінансова грамотність Здоров'я і безпека	**рна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємницька компетентність** **Здоров'язберегжувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність** **Математична компетентність**

вивчені орфограми і **пояснює** їх за допомогою орфографічних правил; **знаходить** і **виправляє** помилки на вивчені правила; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську речення з числівниками на позначення дат,часу; **робить** розбір числівника як частини мови.		разом порядкових числівників з **-сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний** (загальне ознайомлення). Числівники у фразеологізмах; засвоєння найпоширеніших фразеологізмів з числівниками (один в полі не воїн, у семи няньок дитя без ока тощо). Узгодження числівників з іменниками. Розбір числівника як частини мови. **Міжпредметні зв'язки.** Правильне використання форм числівників під час читання (література, географія, історія, математика).	

Учень (учениця): **знає** значення, морфологічні ознаки і синтаксичну роль займенника; **знаходить** займенники в тексті; **визначає** морфологічні ознаки й синтаксичну роль займенників у реченні; **відрізняє** займенники від інших частин мови; **утворює** неозначені й заперечні займенники; **правильно визначає** розряд займенників *його, її, їх*; **відмінює** правильно займенники різних розрядів; **пояснює** правопис займенників; **знаходить і**	**5 +2 години на повторення**	**Займенник.** Займенник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Уживання займенників для зв'язку речень у тексті. Розряди займенників. Особові займенники. Буква **н** в особових займенниках 3-ї особи після прийменників. Відмінювання особових займенників. Правильне вживання особових займенників (відповідно до змісту попереднього речення).Вживання займенників **Ви, Ваш** на знак пошани при звертанні до однієї особи. Написання цих займенників з великої букви. Присвійні, вказівні, означальні займенники,

Види роботи. **Аудіювання й аналіз тексту** з погляду ролі та значення в ньому займенників. Граматична й лексична помилки. **Читання мовчки правил реагування на дописи в соцмережі, смс-повідомлення та телефонні звернення** від незнайомих і потенційно небезпечних осіб. Визначення в тексті правил займенників, з'ясування їхньої ролі в мовленні. **Складання листівки на паперових або електронних носіях із запрошенням на урочисту подію** (День відкриття школи) з використанням	**3**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємницька компетентність**

виправляє помилки в написанні та вживанні займенників; **уживає** займенники для зв'язку речень у тексті; **правильно** поєднує займенники з прийменниками; **створює** монологічні й діалогічні роздуми про вчинки людей із використанням виражальних можливостей займенника для розкриття задуму висловлення; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську речення з особовими займенниками; **робить** розбір займенника як частини мови.		їх відмінювання. Відмінювання зворотного займенника **себе.** Питальні і відносні займенники, їх відмінювання. Вживання питальних займенників у ролі питальних слів у питальних реченнях та відносних – у ролі сполучних слів у складних реченнях з нерівноправними частинами. Неозначені та заперечні займенники, їх творення і відмінювання. Дефіс у неозначених займенниках. **Ні** в заперечних займенниках. Напи-сання прийменників із займенниками окремо (повторення).

займенників, що належать до різних розрядів. **Складання висловлення** «Мої мрії про майбутнє», «Коли я стану дорослим…». **Складання діалогів-розпитувань у сімейному колі на побутові теми** «Як пройшов день?» з використанням питальних і відносних займенників. Постановка запитань до тексту; відповіді на запитання за змістом тексту. **Складання письмових мікровисловлень,** які містять відмову від пропозиції, яка загрожує життю або здоров'ю людини, з використанням заперечних займенників (безпека			**Здоров'язбере жувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

		Розбір займенника як частини мови. **Міжпредметні зв'язки.** Використання займенників на уроках історії, літератури, під час вивчення предметів природничо-математичного циклу.	спілкування в соцмережах). **Переклад** з молдовської мови на українську речень з особовими займенниками.			
Учень (учениця): **знає** значення дієслова, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль; **усвідомлює** роль дієслів у досягненні точності, інформативності й виразності мовлення; **знаходить** дієслова в реченні; **використовує** правильно форми дієслів у мовленні; **правильно**	**15 +2 години на повторення**	**Дієслово** Дієслово: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. **Не** з дієсловами. Форми дієслова: неозначена форма (інфінітив); особові форми дійсного, умовного, наказового способів; дієприкметник, безособові форми на **-но, -то;** дієприслівник. Доконаний і недоконаний вид дієслова.	**Види роботи.** **Вибіркове аудіювання** окремих фрагментів (речень) тексту із завданням (сформулювати відповідь на запитання, відтворити контекст уживання слова). Постановка запитань до окремих речень і фрагментів аудіотексту. Формулювання основної думки прослуханого тексту. Орфографічна,	**5**	Здоров'я і безпека Громадянська відповідальність Екологічна безпека і сталий розвиток	**Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися впродовж життя** **Загальнокультурна компетентність** **Соціальна і громадянська компетентності**

вимовляє дієслова й **пише**, обґрунтовуючи правопис відповідними правилами; **визначає** його форми, граматичні ознаки, належність дієслова до певної дієвідміни; **правильно пише е, и** в особових закінченнях І і ІІ дієвідмін; **знаходить** вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил, правильно **записує слова** з вивченими орфограмами, **знаходить** і **виправляє помилки** відповідно до вивчених правил; **правильно складає** і		Часи дієслова. Минулий час. Зміна дієслів у минулому часі. Наголос у деяких дієсловах минулого часу (була, несла, брала). Теперішній час. **-ться, -шся** в кінці дієслів теперішнього часу. Дієвідмінювання дієслів у теперішньому часі. Дієслова І та ІІ дієвідміни. Букви **е, и** в особових закінченнях І та ІІ дієвідмін. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Творення дієслів умовного способу. Творення дієслів наказового способу. Буква **ь** у дієсловах наказового способу. Вживання одних способів дієслів замість

граматична й лексична помилки. **Переклад** з молдовської мови на українську діалогів з дієсловами різних способів. **Докладний переказ художніх творів розповідного характеру з елементами роздуму.** **Складання й розігрування діалогу-обміну думками та враженнями «Культура Молдови й культура України».** **Усний твір-оповідання на основі побаченого і за жанровою картиною.** **Письмовий твір-оповідання на основі побаченого.** **Редагування речень і текстів, у яких**			**Компетентності у природничих науках і технологіях** **Здоров'язберегжувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

вживає у мовленні речення з дієсловами в ролі присудка; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську діалоги з дієсловами різних способів; **робить** розбір дієслова як частини мови.		інших. Безособові слова. Дієслова-синоніми. Їх використання для урізноманітнення мовлення. Практичне засвоєння дієслівних словосполучень, у яких допускаються помилки у формі залежного слова (дякувати кому? клопотатися ким? чим? турбуватися про кого? одружитися з ким? Оволодіти мовою, опанувати мову, запобігати помилкам, уникати помилок…). Практичне засвоєння особових форм дієслів з чергуванням кінцевого приголосного основи. Розбір дієслова як частини мови.	**допущено лексичні помилки.** **Замітка інформаційного характеру до газети (зі шкільного життя).**			
Учень (учениця): **знає** основні орфограми у вивчених	**2**	**Повторення в кінці року.** Морфологія й орфографія.	**Види роботи.** Використання різних видів роботи і	**1**	Громадянська активність	**Спілкування державною мовою**

частинах мови; **знаходить** у тексті й характеризує за граматичними ознаками вивчені частини мови; правильно **використовує** їх у власному мовленні; **знаходить** лексичні й граматичні помилки в тексті, **виправляє й пояснює** їх; **складає** усні й письмові висловлення, доречно використовуючи вивчені мовні засоби, обґрунтовує вибір їх; **висловлює** думки, почуття та погляди в різних комунікативних ситуаціях, дотримуючись норм української мови; **уміє перекладати** з		

комунікативних завдань (на розсуд учителя), які впродовж року виявилися найбільш ефективними та зацікавили учнів. **Переклад** з молдовської мови на українську тексту художнього стилю.		Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність Здоров'я і безпека	**Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємницька компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність**

молдовської мови на українську тексту художнього стилю.			

			Інформаційно-комунікативна компетентність **Математична компетентність** **Спілкування іноземними мовами**

7 клас

(87 год. 2,5 год. на тиждень)

(6 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія (38 год.)

Мовна змістова лінія (43 год.)

Зміст розділу:

- **Вступ**
- **Повторення та узагальнення вивченого**
- **Морфологія. Орфографія**
  - **Дієприкметник**
  - **Дієприслівник**
  - **Прислівник**
- **Службові частини мови**
  - **Прийменник**
  - **Сполучник**
  - **Частка**
- **Вигук**
- **Узагальнення й систематизація вивченого**

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**К-сть годин**	**Зміст навчального матеріалу**		**К-сть годин**	**Соціокультурна змістова лінія (наскрізні теми)**	**Діяльнісна змістова лінія (компетентності)**
		Мовна змістова лінія	**Мовленнєва змістова лінія**			
Учень/учениця: **розуміє** значення та роль української мови	**1**	**Вступ.** Місце та роль української мови як	**Види роботи. Аудіювання тексту.** Порівняння двох		Громадянська активність	**Спілкування державною мовою**

серед громадян України як державної; **називає** риси, якими українська мова відрізняється від інших мов світу; **усвідомлює** необхідність вільного володіння державною мовою; **виокремлює** ключові слова й записує їх під час слухання; **користується** інформаційними ресурсами; **використовує** українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, почуття гордості за свою країну.		державної серед громадян України.	фрагментів прослуханого тексту щодо наявності нової інформації. Коментування висловів відомих людей про українську мову. **Колективне укладання словничка українських слів,** які збагатили інші мови.		Екологічна безпека і сталий розвиток	**Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя**
Учень/учениця: **розпізнає** текст,			**Теоретичний матеріал.** Відомості про мовлення.	**1**	Громадянська активність	**Спілкування державною**

називає його структурні особливості; **знає** і **розрізняє** стилі мовлення; **визначає** особливості текстів за їх належністю до вивчених стилів мовлення; **усвідомлює** призначення публіцистичного стилю, **знає** сферу його вживання, мовні ознаки; **складає** простий план почутого; **відтворює** текст публіцистичного стилю; **проектує** прочитане на життєві ситуації; **дотримується** вимог до мовлення та основних правил		

Повторення вивченого про текст, його структурні особливості (практично). Повторення вивченого про стилі мовлення. Поняття про публіцистичний стиль. **Види роботи.** Читання та обговорення текстів, що належать до різних стилів мовлення. Визначення теми, основної думки та визначення мікротем тексту публіцистичного стилю. Обґрунтування вибору стилю мовлення. **Складання есе** «У людини завжди є вибір!» **Докладний усний переказ** (за простим планом) тексту публіцистичного стилю.	**3**	Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека	**мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Здоров'я збережувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

спілкування; **знаходить і виправляє** стилістичні помилки; **використовує** різні види читання.						
Учень/учениця: **розставляє** правильно розділові знаки у простому ускладненому і складному реченнях згідно з вивченими правилами; **знаходить** у реченні вивчені частини мови, орфограми; **доводить** приналежність слова до частини мови; **обґрунтовує** написання орфограми й пунктограми; **виправляє** допущені помилки; **складає** прості, у тому	**3**	**Повторення та узагальнення вивченого.** Розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях. Найскладніші орфограми. Частини мови.	**Види роботи. Складання висловлення** «Природні символи України», «Квітам потрібне сонце, а людям – мир» з використанням однорідних членів речення. **Розігрування готового діалогу про єдність із рідною природою в різні пори року** з використанням речень із звертаннями та вставними словами. **Розширення реплік діалогу «Світ навколо мене»** складними реченнями, частини яких поєднано сполучниками.	**4**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і**

числі й ускладнені, і складні речення; **усвідомлює** важливість грамотного письма як однієї з ознак культурної особистості; **читає й переказує** тексти з різними видами речень; **використовує** здобуту інформацію при підготовці власного висловлювання; **реагує** на репліки співрозмовника.		

Ознайомлювальне читання текстів про небажане й небезпечне спілкування, протистояння маніпулятивним впливам (із використанням речень із прямою мовою). **Написання есе «Пречисті Бессарабії степи – моя зелена сонячна колиска»** в публіцистичному стилі з використанням речень зі звертаннями, вставними словами. **Складання пам'ятки «Від чого залежить грамотність людини»** із використанням речень зі звертаннями, вставними словами. **Докладний письмовий переказ (за простим планом) тексту**			**технологіях** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність** **Підприємницька компетентність**

			публіцистичного стилю.			
Учень/учениця: **розрізняє** типи мовлення; **знає** особливості побудови опису процесу праці; **читає** тексти відповідно до норм української літературної мови; **виділяє** ключові слова, основну і другорядну інформацію, **ділить** текст на змістові частини; **охоплює** відібраний матеріал максимально повно; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську тексти з елементами опису процесу праці.			**Теоретичний матеріал.** Повторення вивченого про типи мовлення. Особливості побудови опису процесу праці. **Види роботи.** Виразне читання текстів, що містять опис процесу праці. Конструювання з набору запропонованих реплік діалогу, який містить опис процесу праці. **Складання есе «Мій рідний край».** **Складання висловлень** «Моє улюблене заняття», «Вишиванка як сучасний бренд». **Стислий усний переказ (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису процесу праці.** **Переклад** із молдовської	**1** **2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Підприємницька компетентність**

			мови на українську текстів, у яких описано процеси праці.			
Учень/учениця: **Знає** значення дієприкметника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль; **відрізняє** дієприкметник від прикметника; **знаходить** у реченні дієприкметник і дієприкметниковий зворот; **визначає** дієприкметники активного і пасивного стану; засоби їх творення; **пише** правильно дієприкметники з вивченими орфограмами; **пояснює** орфограми в дієприкметнику;	**8**	**Морфологія. Орфографія. Дієприкметник** як особлива форма дієслова:значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання дієприкметників. Правопис голосних у закінченнях дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях із дієприкметниковими зворотами. Активні і пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього і	**Види роботи. Орфографічна й пунктуаційна помилки. Складання висловлень «Світ моїх захоплень»** із використанням дієприкметників. **Редагування текстів** із активними дієприкметниками з метою заміни їх нормативними відповідниками *(виступаючий – доповідач, обмежуючий – обмежувальний).* **Складання діалогів на одну тему**, але для різних ситуацій спілкування з використанням дієприкметникових зворотів.	**5**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємниць**

правильно розставляє розділові знаки при дієприкметниковому звороті; **знаходить і виправляє** в реченні помилки на вивчені орфографічні, пунктуаційні правила; **правильно інтонує** речення з дієприкметниковими зворотами; **складає** речення з дієприкметниковими зворотами; **відрізняє** просте речення з дієприкметниковим зворотом від складного речення; **редагує** речення із дієприкметниковими зворотами, що містять помилки; **використовує** дієприкметники,		минулого часу (практично). Правопис голосних і приголосних у суфіксах дієприкметників. ***Н*** у дієприкметниках та ***нн*** у прикметниках дієприкметникового походження. ***Не***з дієприкметниками. Синтаксична роль дієприкметникового звороту. Побудова речень із дієприкметниковими зворотами; синоніміка складних і простих речень з дієприкметниковими зворотами (практично). Розбір дієприкметника як особливої форми дієслова. ***Міжпредметні зв'язки.***

Стислий письмовий переказ (за складним планом) розповідного тексту з елементами опису процесу праці. Створення інформаційного повідомлення для шкільного веб-сайта з використанням дієприкметників про екскурсію в природу. **Складання й розігрування діалогів** із використанням фразеологізмів, що містять дієприкметники. **Переклад** із молдовської мови речень із дієприкметниками, дієприкметниковими зворотами.			**ка компетентність** **Здоров'я збережувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

дієприкметникові звороти у власних висловлюваннях, зокрема в текстах-описах на певну соціокультурну тему; **створює** тексти-описи з уживанням дієприкметників і дієприкметникових зворотів; **впорядковує** інформацію для створення текстів різного призначення; **висловлює** думки в різних комунікативних ситуаціях; **уміє перекладати** із молдовської мови речення із дієприкметниками, дієприкметниковими зворотами; **робить** розбір дієприкметника як		Використання дієприкметників як засобу творення образності (література).	

особливої форми дієслова.						
Учень/учениця: **знає** загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль дієприслівника; **знаходить** дієприслівник, дієприслівниковий зворот у реченні; **відрізняє** дієприслівник від дієприкметника; **визначає** граматичні ознаки дієприслівника; **пише** правильно дієприслівники з вивченими орфограмами; **розставляє** розділові знаки при одиничних дієприслівниках і дієприслівникових	**8**	**Дієприслівник** як особлива форма дієслова:значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду.Творення дієприслівників недоконаного і доконаного виду (практично). Дієприслівниковий зворот.Коми при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові. Синтаксична роль дієприслівникового звороту. ***Не*** з дієприслівниками. Синонімія складних речень і речень із	**Види роботи. Орфографічна, граматична, лексична, пунктуаційна помилки. Редагування речень,** у яких допущено помилки у вживанні дієприслівникових зворотів. **Твір-опис процесу праці за власним спостереженням із використанням дієприслівників. Складання діалогу дискусійного характеру *«Телебачення та свобода вибору»*** з використанням дієприслівників. **Складання допису в соціальній мережі** «Що означає бути сучасним?» із використанням	**7**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємницька**

зворотах; **виправляє** помилки у вживанні та правописі дієприслівників; **правильно будує** речення з дієприслівниковими зворотами, інтонує їх; **конструює** прості речення з дієприслівниками й дієприслівниковими зворотами, замінює їх складними реченням; **здійснює** аналіз мовних явищ; **читає й переказує** тексти з дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами; **складає** монологи й діалоги, використовуючи виражальні можливості		дієприслівниковими зворотами. Розбір дієприслівника як особливої форми дієслова. **Міжпредметні зв'язки.** Використання дієприслівника для створення образності (художня література). Характеристика літературного героя, роль опису зовнішності в розкритті його характеру (література); передача динаміки дій (образотворче мистецтво).

дієприслівників. **Складання висловлення в публіцистичному стилі** «Успішна людина. Яка вона?» із уживанням фразеологізмів, що містять дієприслівники. **Ділові папери. Запрошення (повідомлення). Вибірковий усний переказ розповідного тексту з елементами опису людини. Складання інструкції (пам'ятки)** «Безпечне користування Інтернетом» з використанням дієприслівникових зворотів. **Переклад** із молдовської мови речень із дієприслівниками, дієприслівниковими зворотами.			**компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**

дієприслівників і дієприслівникових зворотів; **використовує** комунікативні стратегії для формування власних пропозицій; **уміє перекладати** з молдовської мови речення з дієприслівниками, дієприслівниковими зворотами; **уміє складати** запрошення (повідомлення); **робить** розбір дієприслівника як особливої форми дієслова.			Особливості побудови опису зовнішності людини. **Усний твір-опис зовнішності людини за власним спостереженням.**			
Учень/учениця: **знає** загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль прислівника;	**10**	**Прислівник:** значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням (практично).	**Види роботи.** **Виразне читання й обговорення** прислів'їв та приказок, у яких уживаються прислівники.	**5**	Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська**

знаходить прислівники в реченні; **відрізняє** їх від омонімічних частин мови; **уміє** утворювати ступені порівняння, **правильно наголошує** прислівники; **знаходить і виправляє** помилки в правописі прислівників; **пише** правильно прислівники, пояснює орфограми; **аналізує і визначає**роль прислівника в художніх і наукових текстах;**складає** речення з прислівниками й мікротексти; **створює** усні й письмові висловлювання на		Ступені порівняння прислівників. Способи творення прислівників. Букви -***н***-та -***нн***-у прислівниках. ***Не*** і ***ні***з прислівниками. ***І, и*** вкінці прислівників. Написання прислівників разом, через дефіс та окремо. Написання прислівникових словосполучень типу: ***раз у раз, з дня на день…*** Розбір прислівника як частини мови. Фразеологізми й крилаті вислови з прислівниками. ***Міжпредметні зв'язки.*** Використання прислівників у художніх

Складання пам'ятки «Уникнення конфліктних ситуацій» з використанням прислівників різних розрядів. **Складання висловлення про улюблену пісню** з використанням прислівників вищого й найвищого ступенів порівняння. **Орфографічна помилка.** **Складання діалогу про покликання людини «Мій життєвий вибір»** із використанням прислівників. **Аналіз медіатекстів**, у яких вживаються прислівники вищого й найвищого ступенів порівняння. **Ділові папери. Розписка.** **Складання сімейного бюджету на місяць із**		Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток	**компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентності у природничих науках і технологіях** **Підприємницька компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна**

певну соціокультурну тему, використовуючи прислівник як виражальний засіб мовлення; **складає** розписку; **робить** розбір прислівника як частини мови.		і наукових текстах (література).	**використанням прислівників** типу *у міру, насамперед, всього-на-всього, час від часу, по можливості, як слід.* **Письмовий твір-опис зовнішності людини за власним спостереженням.**			**компетентність**
Учень/учениця: **знаходить** прийменники в реченні; **відрізняє** їх від інших частин мови; **правильно поєднує** з іменниками; **застосовує** правила правопису прийменників; **знаходить і виправляє** помилки в правописі прислівників; **аналізує** тексти щодо правильності вживання	**2**	**Службові частини мови. Прийменник** як службова частина мови. Непохідні і похідні прийменники (загальне ознайомлення). Написання похіднихприйменників разом, окремо і через дефіс. Особливості вживання деяких прийменників з іменниками. Прийменники-синоніми як засіб милозвучності мови ***(в-у, з-зі-із)***	**Види роботи. Орфографічна помилка й граматична помилки. Редагування речень** (словосполучень), у яких допущено помилки у вживанні прийменників. **Складання висловлення про обов'язки в родині** із дотриманням правил милозвучності при вживанні прийменників *у-в, з-зі-із).* **Складання тексту-роздуму «Зароблена копійка краще краденої гривні», «Не тримай**	**2**	Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність Громадянська активність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентност**

прийменників з відмінковими формами іменників; **складає** речення з прийменниково-іменниковими конструкціями; **редагує** тексти щодо правильності вживання прийменникових засобів милозвучності мовлення; **правильно** вживає у мовленні прийменники (зокрема прийменники-синоніми); **робить** розбір прийменника як частини мови.		(практично). Розбір прийменника як частини мови. **Міжпредметні зв'язки.**Використання прийменниково-іменникових конструкцій у художніх та наукових текстах (література, історія, географія, хімія, фізика).	**камінь за пазухою»** з використанням антонімічних прийменників. **Усунення помилок, спричинених неправильним перекладом молдовського прийменника La,** що українською мовою перекладається синонімічними прийменниками на, в, у, до, о.			**і у природничих науках і технологіях** **Підприємницька компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна компетентність**
Учень/учениця: **знаходить** сполучники в реченні; **розрізняє** сполучники	**3**	**Сполучник** як службова частина мови. Сполучники сурядності і підрядності, їх види	**Види роботи.** **Складання інтернет-сторінки з теми «Сполучник»** у вигляді	**1**	Громадянська активність Екологічна	**Спілкування державною мовою**

сурядності й підрядності, їх види; **відрізняє** їх від інших частин мови; **правильно пише** сполучники; **знаходить і виправляє** помилки в написанні сполучників; **використовує** сполучники у власних висловлюваннях, складаючи прості і складні речення; **редагує** речення, доцільно замінюючи сполучники синонімічними; **робить** розбір сполучника як частини мови.		(практично). Уживання їх у простому й складному реченнях. Написання сполучників разом і окремо. Уживання сполучників як засобу милозвучності мови (практично). Розбір сполучника як частини мови. ***Міжпредметні зв'язки.*** Використання похідних складених сполучників у наукових текстах (історія, географія).	узагальнювальної схеми (таблиці). Орфографічна й лексична помилки. **Складання пам'ятки** «Як відрізнити сполучники й однозвучні з ними інші частини мови». **Складання й розігрування діалогу** із використанням сполучників на тему «Чи заслуговую я на те, щоб називатися справжнім другом?» **Складання висловлення** «Чи можна бути освіченою людиною, якщо не знаєш комп'ютера?»		безпека і сталий розвиток	**Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя**
Учень/учениця: **знаходить** частки в реченні; **відрізняє** від інших службових частин	**3**	**Частка** як службова частина мови. Розряди часток за значенням. Написання часток ***-бо, -но, -то, -от, -таки.***	**Види роботи. Виразне читання діалогів** із художніх творів у розмовному стилі. Обговорення ролі	**3**	Громадянська активність Екологічна безпека і	**Спілкування державною мовою** **Соціальна**

мови; **визначає** частки за їх роллю в реченні; **правильно пише** частки; **знаходить і пояснює** орфограми в частках за допомогою правил; **самостійно знаходить** і **виправляє** помилки у правописі часток; **аналізує** тексти щодо використання в них часток як виражального засобу; **складає** речення з модальними частками; **редагує** тексти щодо правильності вживання модальних часток; **створює** висловлювання, правильно вживаючи частки;		***Не і ні*** з різними частинами мови (узагальнення). Частки ***хай, нехай*** у спонукальних окличних реченнях. Розбір частки як частини мови. **Міжпредметні зв'язки.** Використання часток як виражального засобу в художніх творах (література).

часток у мовленні. Орфографічна помилка. **Складання коментарів** до дописів у соціальній мережі на актуальну тему із використанням часток. **Складання пам'ятки** «Шануй сам себе, шануватимуть і люди тебе» із використанням різних частин мови з часткою *не.* **Складання есе «Життя – найвища цінність»** із використанням часток *(наприклад: лише, авжеж, нехай, все-таки, би (б), хоч).* **Усний твір-оповідання за поданим сюжетом.**		сталий розвиток Здоров'я і безпека	**і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Здоров'язбережувальна компетентність**

розрізняє частку **НЕ** і префікс **НЕ-**; **робить** розбір частки як частини мови.						
Учень/учениця: **знаходить** вигуки в реченні; **знає** стилістичні можливості вигуків; **відрізняє** їх від інших частин мови; **правильно пише** вигуки й розставляє розділові знаки; **пояснює** написання вигуків з орфограмами і пунктограмами; **аналізує** тексти щодо ролі в них вигуків; **виразно** читаєтексти з вигуками; **доречно** використовує **вигуки** у власному мовленні; **уміє зіставляти** тексти українськомовних	**2**	**Вигук** як особлива частина мови. Роль вигуків у мовленні. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках. Вигук у ролі головних і другорядних членів речення. **Міжпредметні зв'язки.** Використання вигуків як засобу виразності в художніх творах (література).	**Види роботи.** **Аудіювання текстів усної народної творчості** (казки, легенди, пісні), що містять вигуки. З'ясування ролі вигуків у мовленні. **Виразне читання текстів із вигуками.** **Орфографічна, пунктуаційна, стилістична помилки.** **Складання казки (байки)** з використанням звуконаслідувальних слів. **Складання й розігрування діалогів** із використанням вигуків. **Складання гуморески із життя класу** із використанням вигуків.	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Інформаційно-комунікативна**

перекладів літературних творів та тексти, написаних молдовською мовою.			Зіставлення текстів українськомовних перекладів літературних творів та текстів, написаних молдовською мовою.			**компетентність** **Підприємницька компетентність**
Учень/учениця: **визначає** в реченні всі частини мови, **називає** граматичні ознаки самостійних частин мови; правильно **пише й пояснює** орфограми; самостійно **знаходить і виправляє помилки** в усному й писемному мовленні; **робить** розбір як частини мови кожного слова в реченні; **знає** спільні й відмінні ознаки частин мови в українській і молдовській мовах; **використовує**	**3**	**Узагальнення і систематизація вивченого про частини мови, їх правопис і використання в мовленні.** Частини мови (самостійні, службові, вигук). Іменник, прикметник, числівник, займенник. Орфограми в іменних частинах мови. Дієслово і його особливі форми. Орфограми в дієслові, дієприкметнику, дієприслівнику. Прислівник. Орфограми в прислівнику.	**Види роботи. Складання висловлення** «Слизький шлях задоволень». **Усний твір-роздум дискусійного характеру.** **Редагування речень,** у яких порушено літературні норми української мови. **Ознайомлення з українським лінгвістичним порталом «Словники України он-лайн».** **Колективне укладання** переліку цікавих школярам українськомовних сайтів.	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров’я і безпека	**Спілкування державною мовою** **Соціальна і громадянська компетентності** **Загальнокультурна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Здоров’язбережувальна компетентність**

інтернет-ресурси; **висловлює** свою позицію аргументовано і грамотно; **виявляє** готовність до міжкультурного діалогу.		Службові частини мови. Орфограми в службових частинах мови.	

			Інформаційно-комунікативна компетентність

8-й клас

(70 год., 2 год. на тиждень)

(3 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія (31 год.)

Мовна змістова лінія (36 год.)

Зміст розділу:

- **Вступ**
- **Повторення та узагальнення вивченого**
- **Словосполучення й речення**
- **Синтаксис. Пунктуація**
  - **Словосполучення й речення**
  - **Просте речення**
  - **Просте речення. Двоскладне речення**
  - **Односкладне речення**
  - **Просте ускладнене речення.**
    - **Речення з однорідними членами**
    - **Речення із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями)**
    - **Речення з відокремленими членами**
- **Пряма і непряма мова. Діалог**
- **Повторення в кінці року**

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**К-сть годин**	**Зміст навчального матеріалу**		**К-сть годин**	**Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)**	**Діяльнісна змістова лінія (компетентності)**
		Мовна змістова лінія	**Мовленнєва змістова лінія**			
Учень (учениця): **усвідомлює** значення	**1**	**Вступ.** Мова – найважливіший	**Види роботи** **Створення есе на основі**	1	Громадянська активність	**Спілкування державною**

мови як найважливішого засобу пізнання, спілкування і впливу; **знає й розуміє** функції мови; **висловлює** судження щодо ролі мови й мовлення для розвитку людини; **доводить** необхідність повноцінного володіння мовленням; **уміє користуватися** лінгвістичними словниками.		засіб спілкування, пізнання і впливу.

висловлень відомих людей, прислів'їв про мову. **Складання роздуму про необхідність володіння державною мовою.** Обговорення важливості знання іноземних мов для сучасника.		Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна**

						компетенція **Інформаційно-комп'ютерна компетентність** **Спілкування іноземними мовами**
Учень (учениця): **розуміє** такі поняття, як види, форми мовлення, вимоги до мовлення; читання (вивчальне), **визначає** складові ситуації спілкування; **аналізує** текст, його основні ознаки, структуру; **визначає** види зв'язку речень у тексті, загальні мовні засоби міжфразового зв'язку (повторення й узагальнення знань);			**Теоретичний матеріал.** Повторення відомостей про мовлення, текст, стилі й типи мовлення. **Види робіт** **Створення, обговорення та коректування плану допису статті для української Вікіпедії «Молдовани в Україні».** Створення тексту про відомих молдован в Україні для поповнення Вікіпедії.	**3**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентності** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та**

складає план висловлення; **створює висловлення** на пропоновану тему; **розрізняє** стилі (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний), сферу їх використання, типи мовлення (розповідь, опис, роздум); **усвідомлює** різницю між текстом зі стилістичними помилками та без них.						**технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетенція** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**
Учень (учениця): **знаходить і розрізняє** в реченні самостійні та службові частини мови; **застосовує** знання про граматичні ознаки та	**2**	**Повторення та узагальнення вивченого.** Самостійні частини мови, їхнє значення та граматичні ознаки (іменник, прикметник,	**Види роботи. Створення поетапного проекту «Вулиця мого села, міста». Оформлення плану роботи за допомогою груп частин мови:**	2	Підприємливість і фінансова грамотність Екологічна	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність**

синтаксичну роль частин мови у власних висловленнях ; **знаходить**,обґрунтовано **виправляє** орфографічні помилки у власному й чужому мовленні; **користується** довідниковими матеріалами різних видів; **уміє перекладати** з молдовської на українську мову тексти художніх творів, тексти мережевих матеріалів.		числівник, дієслово (зокрема дієприкметник, дієприслівник, прислівник). Службові частини мови.

описати, сфотографувати, намалювати, розпитати ; такий, цей, той; збудований, спроектований, заснований; у двадцятому столітті, у вісімдесят сьомому році тощо. Використання електронних та паперових довідників, словників під час роботи. Обговорення результатів діяльності. **Складання есе** «Моє майбутнє – з Україною», «Колискова моєї матусі». Редагування речень, що містять помилки вживання, узгодження, відмінювання частин мови. **Переклад** з молдовської на українську мову		безпека і сталий розвиток Громадянська активність Здоров'я і безпека	**Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетенція** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

			текстів художніх творів, текстів мережевих матеріалів. Аналіз перекладу слів з артиклями, незмінних частин мови.			**Спілкування іноземними мовами**
Учень (учениця): **розрізняє** головне й залежне слово у словосполученні; **визначає** види словосполучень за приналежністю головного слова до певної частини мови**; знаходить і виправляє** помилки у вживанні словосполучень; **створює** словосполучення з вивченими частинами мови в ролі головного і залежного слова; **виокремлює** з-поміж інших словосполучень	**1**	**Синтаксис. Пунктуація. Словосполучення й речення.** Словосполучення. Будова й види словосполучень за способами вираження головного слова. Граматична помилка та її умовне позначення (практично). Практичне засвоєння словосполучень, у яких допускаються помилки у формі залежного слова.	**Види роботи. Вивчальне читання, читання мовчки і вголос текстів екологічної тематики. Складання висловлення** «Чиста планета починається з чистого подвір'я», «Символіка кольору на рушниках» з використанням опорних словосполучень. **Конспект прочитаного науково-навчального тексту. Граматична помилка.** Редагування словосполучень, речень, текстів, у яких допущено	**2**	Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та**

стійкі сполуки (фразеологізми); **трансформує** словосполучення та речення в синонімічні конструкції для увиразнення мовлення.			граматичні помилки. **Складання роздуму чи розповіді на основі прислів'я про природу** із застосуванням дібраних учителем фразеологізмів.			**технологіях** **Загальнокультурна компетенція** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**
Учень (учениця): **усвідомлює** важливість збереження та вивчення пам'яток історії та культури; **розпізнає** вжиті в тексті типи мовлення: розповідь, роздум, опис; **знає** особливості будови опису пам'ятки історії та культури; **складає** опис пам'ятки, **висловлює** власне враження від			**Теоретичний матеріал** Особливості будови опису пам'ятки історії й культури. **Види роботи. Аудіювання** (ознайомлювальне, вивчальне, критичне) текстів художнього, публіцистичного, науково-популярного стилів; текстів з елементами опису пам'ятки культури. **Створення висловлення - роздуму про збереження пам'яток**	**3**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетент**

пам’ятки, оцінює її значення для культури народу; **розуміє** фактичний зміст, тему та основну думку висловлювань інших людей з одного прослуховування; **визначає** причинно-наслідкові зв’язки; **визначає** мовні засоби, що забезпечують зв’язність тексту; **користується** з певною метою залежно від мовленнєвої ситуації різновидами слухання; **формулює** висновки щодо сприйнятого, оцінює прослухане,; **складає** простий і складний плани почутого.		

архітектури з використанням фактів, аргументів із прослуханого тексту . **Вибірковий усний переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в художньому стилі.** **Усний твір-опис пам'ятки архітектури за картиною.** **Складання плану для відтворення тексту на основі коротких записів**, зроблених під час слухання (читання). **Складання конспекту на основі ключових слів** у процесі підготовки усного висловлення.			**ність у природничих науках та технологіях** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

Учень (учениця): **будує** речення різних видів (за метою висловлювання, характером граматичної основи, кількістю граматичних основ); **розрізняє** речення двоскладні та односкладні; **інтонує** правильно речення різних видів , беручи до уваги й логічний наголос для передавання різних змістових та емоційних відтінків значення; **правильно ставить** розділові знаки; **обґрунтовує** вживання їх за допомогою вивчених правил;	**2**	**Просте речення.** Речення. Види речень за метою висловлювання; окличні речення (повторення). Речення прості й складні (повторення). Розділові знаки в них. Двоскладні й односкладні речення. Порядок слів у реченні. Урахування особливостей побудови словосполучень і речень у молдовській мові при створенні речень українською з метою запобігання граматичних помилок . **Міжпредметні зв'язки.** Інверсія в художньому творі (література).	**Види роботи. Складання висловлення-роздуму** на актуальну тему з використанням простих двоскладних речень. Пунктуаційна й орфографічна помилки. **Виразне читання речень** різних видів з правильним інтонуванням. **Докладний письмовий переказ розповідного тексту** з елементами опису пам'яток історії й культури в публіцистичному стилі (з порівняльними зворотами).	**3**	Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

знаходить і виправляє пунктуаційні і граматичні помилки; **конструює** речення різних типів; **редагує** тексти, надаючи їм більшої виразності за допомогою вивчених мовних засобів; **використовує** виражальні можливості речень вивчених видів у власному мовленні.						
Учень (учениця): **розрізняє** головні й другорядні члени; **визначає** види присудків, способи вираження підмета, обставин, прикладку як вид означення; **пише** прикладки відповідно до орфографічних норм і	**5**	**Просте речення. Двоскладне речення** Головні і другорядні члени речення. Підмет і присудок. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Тире між підметом і присудком.	**Усний твір-опис пам'ятки історії й культури за картиною** в публіцистичному стилі (з узгодженими, неузгодженими означеннями, прикладками). **Складання, виголошення та**	**2**	Підприємливість і фінансова грамотність Громадянська активність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя**

обґрунтовує написання; **правильно ставить** розділові знаки між підметом і присудком і при порівняльних зворотах; **обґрунтовує** їх за допомогою вивчених правил; **аналізує** будову простого двоскладного речення, будову тексту, засоби зв'язку речень у ньому; **визначає** другорядні члени речення та способи їх вираження; **оцінює** виражальні можливості простого двоскладного речення в текстах різних стилів; **удосконалює** будову		Правильне вживання форм присудка при підметі, вираженому словосполученням або складноскороченим словом. Означення, додаток і обставина як другорядні члени речення (повторення). Способи вираження другорядних членів речення. Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Види обставин за значенням. Порівняльні звороти. Виділення порівняльних зворотів комами. Стилістична роль означень і

обговорення повідомлень про види підметів у науковому стилі. **Орфографічна, пунктуаційна та граматична помилки.** **Редагування речень**, у яких допущено граматичні помилки (в узгодженні головних членів речення та ін). **Ділові папери. План роботи.** **Письмовий твір-оповідання** на основі почутого (з обрамленням). **Переклад** з молдовської мови на українську текстів різних за стилем і жанром або невеликих закінчених творів, що містять елементи опису пам'яток історії та культури.			**Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетенція** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

розповідного тексту з елементами опису з метою зацікавити слухачів, використовуючи засоби зв'язку речень у тексті; **правильно будує** висловлювання на певну соціокультурну тему, використовуючи відповідну його структуру, вивчені засоби зв'язку речень; **аналізує** будову простого двоскладного речення; **складає** план роботи; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську тексти різних за стилем і жанром або		порівняльних зворотів у художньому мовленні. Синтаксичний аналіз простого речення. **Міжпредметні зв'язки.** Епітет і порівняння як художні прийоми (література)	

невеликих закінчених творів, що містять елементи опису пам'яток історії та культури.						
Учень (учениця): **знає** структуру і мовні засоби, характерні для тексту-опису місцевості; **складає** речення, типові для тексту-опису місцевості; **переказує**, **створює** текст з елементами опису місцевості; **уміє перекладати** з молдовської мови на українську тексти, що містять елементи опису місцевості.			**Теоретичний матеріал.** Особливості будови опису місцевості. **Види роботи.** **Стислий письмовий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі.** **Есе-розповідь** за темою «Вічність Небесної Сотні», «Світ, що мене здивував». **Переклад** з молдовської мови на українську тексти, що містять елементи опису місцевості.	**2**	Екологічна безпека і сталий розвиток	**Спілкування державною мовою** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях**

Учень (учениця): **виділяє** односкладні й неповні речення з-поміж інших видів речень; **визначає** види односкладних речень (зокрема як частин складного речення); **оцінює** виражальні можливості й роль односкладних і неповних речень у текстах художнього, розмовного, публіцистичного стилів; **правильно інтонує** неповні речення; **ставить** правильно тире в неповних реченнях; **обґрунтовує** його вживання; **знаходить і виправляє** пунктуаційні помилки	**4** **2**	**Односкладне речення. Односкладні прості речення** з головним членом **у формі присудка** (означено-особові, узагальнено-особові, неозначено-особові, безособові) і **підмета** (називні). Односкладне речення як частина складного речення. **Повні й неповні речення.** Тире в неповних реченнях. **Міжпредметні зв'язки.** Односкладні й неповні речення як виражальний засіб у художніх творах (література).

Види роботи. **Аудіювання художніх текстів** із фрагментами розмовного стилю, поетичних текстів, аналіз ролі односкладних і неповних речень у них. Пунктуаційна помилка. **Створення текстів різних стилів для власного блогу** з використанням називних речень для позначення часу чи місця, неповних речень. **Складання гасел – кричалок для спортивних змагань** (з використанням безособових, означено-особових, неповних речень). **Складання й розігрування діалогів** у скайпі на актуальну тему. **Складання та розігрування діалогу**	**3**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язберегжувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність**

на вивчені правила; **конструює** односкладні речення вивчених видів, а також неповні речення; **правильно вживає** односкладні й неповні речення у власному мовленні; **вживає** неповні речення в діалозі; **правильно будує** тексти, використовуючи виражальні можливості односкладних і неповних речень; **розуміє** зміст і структуру фразеологізмів (зокрема прислів'їв і приказок) у формі односкладних і неповних речень.		

(«Надання першої допомоги товаришу при нещасному випадку», «Яку музику варто слухати», «Я за здоровий спосіб життя» із застосуванням фразеологізмів, прислів'їв, приказок). **Усний твір-опис місцевості (вулиці, села, міста)** на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі (з використанням різних видів речень).			**Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

Учень (учениця): **знаходить** речення з однорідними членами , з узагальнювальними словами, різними рядами однорідних членів в одному реченні; **правильно ставить** розділові знаки при однорідних членах речення та обґрунтовує їх; **знаходить і виправляє** помилки на вивчені правила; **правильно інтонує** речення з однорідними членами;	**4**	**Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами.** Однорідні члени речення із безсполучниковим, сполучниковим і змішаним типами зв'язку. Речення з кількома рядами однорідних членів. Кома між однорідними членами. Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами.	**Види роботи. Пунктуаційна й лексична помилки** **Складання інструкції** з користування обраним гаджетом, предметом побутової техніки тощо з однорідними членами речення. Складання списку речей для подорожі до іншого міста, краю України з використанням однорідних членів речення. **Письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста)** на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі (з використанням	**2**	Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях**

аналізує й оцінює виражальні можливості речень з однорідними членами в різних стилях мовлення; **конструює** речення, до складу яких входять однорідні члени з різними типами зв'язку між ними, зокрема з парними сполучниками не лише.., а й ..; як.., так і..., узагальнювальними словами при однорідних членах; **будує** висловлювання в різних стилях мовлення, використовуючи виражальні можливості речень з однорідними членами		Двокрапка і тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами. Інтонація речень різних типів з однорідними членами. **Міжпредметні зв'язки.** Ряди різних за характером слів у ролі однорідних членів як засіб художньої виразності (література).

речень, ускладнених однорідними членами речення).			**Підприємниць ка компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

в усному й писемному мовленні.						
Учень (учениця): **знаходить** звертання, вставні слова (словосполучення, речення) у реченні; **аналізує й оцінює** виражальні можливості речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) в тексті; **правильно ставить** розділові знаки при звертаннях, вставних словах (словосполученнях) та обґрунтовує їх; **знаходить та виправляє** помилки на вивчені пунктуаційні правила; **конструює та інтонує** правильно речення зі	**5**	**Речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями)** Звертання непоширені й поширені. Вставні слова (словосполучення, речення). Використання звертань і вставних слів для передачі ставлення до адресата. Синоніміка вставних слів і речень у тексті. Інтонація речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Розділові знаки при звертанні і вставних словах.	**Види роботи. Читання вголос тексту** публіцистичного стилю зі звертаннями. Пунктуаційна та граматична помилки. **Створення діалогів** – обговорень алгоритму дій під час допомоги батькам у хатніх справах (із застосуванням правильних форм звертань, вставними словами, словосполученнями). Формулювання висновків щодо ролі звертань у мовленні у вигляді плану для повідомлення. **Інтерв'ю в публіцистичному стилі. Створення есе «Україна – це територія гідності і**	**2**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Загальнокультурна**

звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями); **використовує** виражальні можливості речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) в усному й писемному мовленні; **уміє перекладати** з молдовської мови тексту художнього стилю (уривку з художнього твору) зі звертаннями.		**Міжпредметні зв'язки.** Використання вставних слів для зв'язку частин наукового тексту (література, географія, історія).	**свободи», «Математика навколо мене»** із застосуванням вставних слів, словосполучень, речень. **Переклад** з молдовської мови тексту художнього стилю (уривку з художнього твору) зі звертаннями.			**компетенція** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність** **Математична компетентність**
Учень (учениця): **знаходить** відокремлені та уточнювальні члени в реченні; **правильно розставляє** розділові знаки при	**4**	**Речення з відокремленими членами.** Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени	**Види роботи. Аудіювання тексту** художнього стилю, що містить речення, ускладнені відокремленими членами.	**2**	Підприємливість і фінансова грамотність Екологічна безпека і	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність**

відокремлених та уточнювальних членах речення та обґрунтовує їх; **знаходить і виправляє** допущені пунктуаційні й граматичні помилки; **правильно інтонує** речення з відокремленими та уточнювальними членами речення; **аналізує й оцінює** виражальні можливості речень з відокремленими та уточнювальними членами в текстах різних стилів; **уміє складати** доручення; **будує** висловлювання в публіцистичному й науковому стилях, використовуючи виражальні		речення . Синоніміка простих речень з відокремленими членами і складних речень. Розділові знаки при відокремлених членах. Поняття при уточнення. Розділові знаки при уточнювальних членах речення. **Міжпредметні зв'язки.** Відокремлення як засіб художнього зображення (література); використання конструкцій з відокремленням у текстах науково стилю (історія, географія, література).

Пунктуаційна й граматична помилки. **Створення висловлення - опису пам'ятки архітектури для віртуального музею** «Застигла музика архітектури України» з використанням відокремлених членів речення (у т.ч. відокремлених прикладок). **Ділові папери. Доручення.** **Переклад** з молдовської мови тексту публіцистичного стилю з реченнями, що містять відокремлені , у тому числі уточнювальні члени речення). **Створення висловлення** «Ми німі без слова України на теренах рідної землі», «Мої		сталий розвиток Здоров'я і безпека Громадянська активність	**Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетенція** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

можливості речень з відокремленими та уточнювальними членами речення в усному й писемному мовленні; **уміє перекладати** з молдовської мови тексту публіцистичного стилю з реченнями, що містять відокремлені, у тому числі уточнювальні члени речення.			роздуми на козацькій могилі».			
Учень (учениця): **знаходить** речення з прямою і непрямою мовою, з цитатами, репліками діалогу; **визначає** їх особливості, виражальні можливості; **правильно ставить** розділові знаки при	**4**	**Пряма і непряма мова. Діалог** Пряма й непряма мова як засоби передачі чужого мовлення. Заміна прямої мови непрямою. Розділові знаки при прямій мові. Інтонація речень з прямою мовою, діалогом. Синоніміка	**Види роботи**. **Пунктуаційна помилка**. **Створення есе** «Зовнішня та внутрішня краса людини», «Материнська наука робить серце золотим» із цитуванням відомих людей. **Усний переказ тексту - розповіді** з заміною	**3**	Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров’я і безпека Громадянська активність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров’язбере жувальна компетентність**

прямій мові, цитаті, діалозі й обґрунтовує їх; **замінює** пряму мову непрямою; **знаходить і виправляє** помилки на вивчені правила; **порівнює** виражальні можливості різних способів передачі прямої мови; **складає** усні та письмові висловлювання на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості речень з прямою і непрямою мовою та діалогів		різних способів передачі прямої мови (повторення). Цитата як спосіб передачі чужого мовлення. Розділові знаки при цитуванні. Використання цитування як засобу аргументації та увиразнення думки. Діалог і полілог. Розділові знаки при діалозі та полілозі. Урахування відмінностей уживання розділових знаків при прямій мові в молдовській та українській мовах.	прямої мови непрямою. **Складання й записування тексту-розповіді** «Герої не плачуть, герої стоять плечем до плеча і обличчям до неба…» (В. Кузин), «Український Мерцишор», і з застосуванням речень з прямою мовою (діалогу).			**Уміння вчитися впродовж життя** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетенція** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**
Учень (учениця): **систематизує** вивчені відомості зі синтаксису й пунктуації;	**2**	**Повторення в кінці року** відомостей про словосполучення й просте речення.	**Види роботи.** Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки.	**1**	Громадянська активність Екологічна безпека і	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й**

правильно використовує вивчені мовні одиниці у власному мовленні; **доцільно застосовує** виражальні можливості синтаксичних засобів для досягнення комунікативної мети.			

		сталий розвиток Здоров’я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**громадянська компетентність** **Здоров’язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетенція** **Інформаційно-**

						комп’ютерна компетентність

9-й клас

(70 год, 2 год на тиждень)

(2 год. – резерв годин для використання на розсуд учителя)

Мовленнєва змістова лінія (32 год.)

Мовна змістова лінія (36 год.)

Зміст розділу:

- **Вступ**
- **Повторення вивченого у 8 класі**
- **Синтаксис. Пунктуація**
  - **Складне речення й ознаки його. Складносурядне речення**
  - **Складнопідрядне речення**
  - **Безсполучникове складне речення**
  - **Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку**
- **Узагальнення й систематизація вивченого**

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**К-сть год**	**Зміст навчального матеріалу**		**К-сть год**	**Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)**	**Діяльнісна змістова лінія (компетентності)**
		Мовна змістова лінія	**Мовленнєва змістова лінія**			
Учень (учениця): **Висловлює** судження про роль мови в житті людини і суспільства, **пояснює** функції мови (мова - засіб пізнання, спілкування,	**1**	**Вступ** Функції мови. Значення мови в житті людини і суспільства.	**Види роботи** **Складання плану власного висловлювання** про функції мови. **Укладання словника** співзвучних слів української та	1	Громадянська активність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська**

звернення до адресата, має етичну й естетичну функції тощо); **обговорює** й **оцінює** вислови про мову; **перекладає** тексти з молдовської мови на українську; **складає** діалоги на основі дослідження мови однолітків; **користується** словниками; **уміє перекладати** текст з молдовської мови на українську.		

молдовської мов. **Переклад висловів молдовських письменників** чи філософів про мову. Складання діалогу «Культура спілкування сучасної молоді» або «Мова сучасних школярів». Складання сенкану «Мова, людина, суспільство». **Переклад** тексту з молдовської мови на українську на тему «Слово – то дивний витвір людини», «Слово народилося в праці, як і пісня», «Мова – неповторний самоцвіт, що виграє різними барвами веселки, має своє звучання і красу». Ознайомлення з мовними онлайн-словниками.			**компетентність** **Здоров'язбере жувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетент ність у природничих науках та технологіях** **Підприємниць ка компетентність** **Загальнокуль турна компетентність**

						Інформаційно-комп'ютерна компетентність **Спілкування іноземними мовами**
Учень (учениця): **знає** відомості промовленнєвої діяльності, різновиди аудіювання; **висловлює** думки, почуття, погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо); **розуміє** ситуацію спілкування, її складові; **дотримується** основних правил спілкування; **усвідомлює** важливість дотримання правил			**Теоретичний матеріал** **Відомості про мовлення** Повторення вивченого про мовлення і спілкування, про текст, стилі мовлення і типи мовлення. Вимоги до мовлення. Особливості спілкування в інтернет-просторі. Уникання небезпечного спілкування в соціальних мережах. **Види мовленнєвої діяльності** (аудіювання, читання, говоріння, письмо). **Різновиди аудіювання:** ознайомлювальне, вивчальне і критичне	**8**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетент**

етикету; **визначає** типи, стилі мовлення **пояснює** види мовленнєвої діяльності, різновиди аудіювання, **аналізує** текст, його основні ознаки, структуру; **формулює** вимоги до мовлення **усвідомлює** зручність спілкування за допомогою сучасних засобів мобільного зв'язку та інтернет-ресурсів; грамотно і безпечно **комунікує** в інформаційному просторі; **розуміє** фактичний зміст висловлювань інших людей з одного прослуховування; **користується** різними видами аудіювання (ознайомлювальним, вивчальним,		

(повторення). **Види робіт** **Аудіювання.** **Сприймання чужого мовлення.** Удосконалення вмінь сприймати на слух і розуміти автентичне мовлення в типових ситуаціях спілкування, здобувати, критично оцінювати і доречно використовувати необхідну інформацію. Розвиток аудіативної пам'яті, уваги, уяви, логічного мислення. **Читання мовчки, вголос.** Мотивація читання. **Читання мовчки і вголос** текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, зокрема різноманітних жанрів фольклору. Розуміння фактичного змісту прочитаного (відповіді			**ність у природничих науках та технологіях** **Підприємниць ка компетентність** **Загальнокуль турна компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

критичним) залежно від мовленнєвої ситуації, адекватно сприймаючи основну думку висловлювання, особливості його структури і мовного оформлення; **оцінює** мовне оформлення тексту; **засвоює і використовує** найбільш важливу й актуальну інформацію з прослуханих повідомлень, текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення; виразно **читає** вголос тексти різних стилів, типів і жанрів; **складає** план, прочитаного; **визначає** способи підвищення власної читацької культури; **засвоює** прочитаний мовчки текст; **користується** залежно		

на проблемні запитання за змістом). **Стислий усний переказ тексту публіцистичного стилю.** **Ділові папери. Резюме.**			

від мовленнєвої ситуації відомими різновидами читання; **уміє складати** резюме; **оцінює** прочитане з погляду змісту, форми, задуму і мовного оформлення.						
Учень (учениця): **Застосовує** здобуті знання, сформовані вміння і навички на складнішому мовному матеріалі; **розрізняє**речення і словосполучення; **правильно** розставляє розділові знаки в простому ускладненому реченні й обґрунтовує їх; **знаходить і виправляє** помилки на вивчені правила; **складає** усні й письмові висловлення різних стилів; **знає** основні правила	**2**	**Повторення та узагальнення вивченого** Речення та словосполучення. Просте неускладнене й ускладнене речення. Основні правила правопису (за вибором учителя). Використання простих і складних речень у текстах різних стилів.	**Види роботи. Орфографічна, пунктуаційна, лексична, граматична й стилістична помилки. Складання висловлення** з використанням простих ускладнених речень (орієнтовні теми: «Екологічною стежиною нашого краю», «Чи можна прожити без конфліктів», «Здоров'я природи – здоров'я людини». **Підготовка публікації для власного блогу «Не хлібом єдиним живе людина»** («Українська культура і	4	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров’я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров’язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя**

правопису; **користується** орфографічним словником; **складає, розігрує** діалог відповідно до запропонованої ситуації, демонструючи певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо); **ініціює, підтримує** розмову і реагує на репліки співрозмовника в типових ситуаціях спілкування; **дотримується** мовленнєвого етикету і правил спілкування.		

світ», «Зароблена копійка краще знайденої гривні»). **Письмовий твір-роздум у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему.** **Діалогічне мовлення** **Складання діалогів** відповідно до запропонованої ситуації спілкування: приватна розмова, обговорення певної теми, обговорення самостійно обраної теми, розігрування діалогу із дотриманням норм української літературної мови, мовленнєвого етикету і правил спілкування. **Укладання словничка** традиційних українських звертань до рідних і близьких людей. **Складання й розігрування діалогів**			**Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність** **Спілкування іноземними мовами** **Математична компетентність**

			(телефонних розмов) офіційних та неофіційних. Розігрування діалогу «Знайомство у місцевому клубі», «Одяг і час – мода і смак».			
Учень (учениця): **знає** відомості про складне речення, типи складних речень(сполучникові і безсполучникові), засоби зв'язку між простими реченнями в складному; *визначає* види складних речень (сполучникові і безсполучникові), засоби зв'язку між частинамиречення у складному, межі частин у складному реченні, кількість граматичних основ у ньому; **розпізнає** у тексті складносурядні	**5**	**Синтаксис. Пунктуація. Складне речення, його ознаки. Види складних речень (сполучникові й безсполучникові)** **Складносурядне речення,** його будова і засоби зв'язку в ньому. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки між частинами складносурядного речення. Інтонація складносурядного речення. Синоніміка складносурядних речень **з** різними сполучниками, а	**Види роботи Орфографічна, пунктуаційна, лексична, граматична й стилістична помилки. Складання розповіді** «Віртуальний музей моєї родини», «Традиційні ремесла українців» з використанням складних сполучникових речень. **Складання тексту** в художньому стилі у вигляді екскурсії віртуальною галереєю «Чим я схожий на моїх предків», «Яка гребля, такий млин, який батько, такий син» з використанням	**3**	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Підприємливість і фінансова грамотність Здоров’я і безпека	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров’язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у**

речення, **визначає** їх структуру, смисловий зв'язок і мовні засоби зв'язку між його частинами; **правильно ставить** розділові знаки між частинами складносурядного речення й обґрунтовує їх; **знаходить й виправляє** помилки на вивчені правила; **аналізує й оцінює** виражальні можливості складносурядних речень та інших синонімічних конструкцій; **складає** висловлювання в усній і письмовій формі на соціокультурну тему, використовуючи в них виражальні можливості складносурядних		також складносурядного речення і простих речень. Використання складносурядних речень у текстах наукового, публіцистичного стилів. **Урахування відмінностей уживання розділових знаків у складносурядному реченні в українській і молдовській мовах.** **Міжпредметні зв'язки. Опис у художньому творі (література).**

складносурядних речень. **Докладний письмовий переказ** тексту публіцистичного стилю з творчим завданням. **Складання тексту виступу в шкільній газеті** (орієнтовна тема «Чому віртуальність дуже зручна для сучасної молоді?») з використанням складних речень. Обговорення питання «Чому віртуальний світ витісняє реальність?», «Мій вибір в Інтернеті» із використанням складносурядних речень). **Складання доповіді** для веб-конференції «Молдовські обряди та звичаї, пов'язані із приходом весни» з використанням складносурядних слів.			**природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність**

речень правильно і комунікативно доцільно **використовує** у різних мовленнєвих ситуаціях складносурядні речення; **уміє складати** автобіографію.			**Складання слоганів для білбордів** «Професії. Зроби свій вибір». Укладання пам'ятки «Чати. Правила спілкування в них». Підготовка розповіді за коміксами «Яка вона, справжня дружба?» **Ділові папери. Автобіографія.**			
Учень (учениця): **знаходить** складнопідрядне речення у тексті, зокрема з кількома підрядними частинами; визначає головну і підрядну частини, види складнопідрядних речень, їх істотні ознаки, межі головної і підрядної частин, кількість частин; **розрізняє** сполучники і сполучні слова; **правильно ставить**	**8**	Складнопідрядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Основні види складнопідрядних речень: з означальними, з'ясувальними, обставинними підрядними частинами (місця, часу, способу дії і ступеня, порівняльні, причини, мети, умови, наслідкові, допустові). Складнопідрядне речення з кількома підрядними частинами. Розділові знаки між	**Види роботи Орфографічна, пунктуаційна, лексична, граматична й стилістична помилки.** **Створення інформації до шкільного веб-сайту**: «Дружимо зі спортом», «Найбільша мудрість – бути сильним, а спорт нам помічник і друг» із використанням складнопідрядних речень. **Створення висловлення для електронної газети** (орієнтовні теми:	3	Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність Здоров'я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров'язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя**

коми між частинами складнопідрядного речення й **обґрунтовує** їх; **знаходить і виправляє** помилки на вивчені правила; **правильно інтонує** складнопідрядні речення; **аналізує і порівнює** виражальні можливості складнопідрядних речень та інших синонімічних конструкцій у текстах різних стилів; **конструює** складнопідрядні речення різних видів; **уміє складати** заяву; **складає** висловлювання в усній і письмовій формі на соціокультурну тему, використовуючи в них виражальні можливості складнопідрядних		головною і підрядною частинами складнопідрядного речення. Розділові знаки у складнопідрядному реченні з кількома підрядними частинами. Інтонація складнопідрядного речення. Синоніміка сполучникових складних, складнопідрядних і простих речень з відокремленими членами. Використання складнопідрядних речень у текстах наукового, публіцистичного стилів. **Урахування відмінностей уживання розділових знаків у складнопідрядному реченні в українській та молдовській мовах. Міжпредметні зв'язки.**

«Обговорення сімейного бюджету», «Я господар», «Економіка – то мистецтво ведення домашнього господарства») з використанням сполучникових речень. **Написання статті до Вікіпедії** про види складнопідрядних речень. **Підготовка серії електронних листів до членів родини з використанням складнопідрядних речень** (орієнтовні теми: «Рух – це життя», «Гімнастика для очей (рук, ніг) під час роботи з комп'ютером»). Укладання пам'ятки для створення вітальної листівки для друзів, родичів, учителів. **Переклад.** Усний переказ-переклад тексту			**Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність** **Спілкування іноземними мовами** **Математична компетентність**

речень; правильно і комунікативно доцільно **використовує** у різних мовленнєвих ситуаціях складнопідрядні речення.		**Використання складнопідрядних речень у художніх текстах (література).**	з молдовської мови. **Написання есе «Право вибору».** **Створення роздуму** «Проблема – це можливість стати сильнішим». Редагування складних речень, у яких допущено граматичні помилки. **Ділове мовлення. Заява.**			
Учень (учениця): **знаходить** безсполучникові складні речення у текстах; **визначає** їх основні ознаки, смислові відношення між частинами безсполучникових складних речень; **правильно ставить** розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення й	**4**	**Безсполучникове складне речення** Смислові відношення між частинами безсполучникового складного речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні. Інтонація складного безсполучникового речення. Синоніміка складних речень із сполучниками, без сполучників і простих речень.	**Види роботи. Орфографічна, пунктуаційна, лексична, граматична й стилістична помилки.** **Створення роздуму в публіцистичному стилі** «Чи варто брати на себе відповідальність?», «Інтернет чи друзі» із використанням безсполучникових речень. **Написання есе** «Дерево	4	Громадянська активність Екологічна безпека і сталий розвиток Здоров’я і безпека Підприємливість і фінансова грамотність	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров’язбережувальна компетентність** **Уміння вчитися**

обґрунтовує їх; **знаходить і виправляє** у реченнях помилки на вивчені правила; **правильно інтонує** безсполучникові складні речення; **аналізує і порівнює** виражальні можливості безсполучникових складних речень із синонімічними синтаксичними конструкціями в невеликих текстах розмовного, публіцистичного і художнього стилів; **правильно будує** безсполучникові складні речення з різними смисловими відношеннями між його частинами; **використовує** їх виражальні можливості в усних і письмових		Використання безсполучникових складних речень у висловлюваннях розмовного, публіцистичного і художнього стилів. **Особливості інтонування безсполучникових речень у молдовській та українській мовах.** **Міжпредметні зв'язки.** Опис у художньому творі (література).

красне родом, а людина корінням», «Всі генії на вічні терези кладуть шедеври у своїй щедроті» (Ліна Костенко) із використанням безсполучникових речень. **Написання статті од Вікіпедії** «Сучасна музика». **Підготовка електронної презентації** про улюбленого співака з використанням сполучникових і безсполучникових речень. Створення допису до веб-сайту увигляді порад молодшим школярам про небезпеки Інтернету. Розробка проекту рекламних роликів «Здорове харчування»			**впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність** **Спілкування іноземними мовами** **Математична**

висловлюваннях на певну соціокультурну тему. .			чи «Як заробити гроші?». **Усний твір-роздум** у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему. Створення висловлення «Як уникнути залежності від Інтернету» з використанням безсполучникових речень. **Переклад.** Письмовий переказ-переклад тексту з молдовської мови.			**компетентність**
Учень (учениця): **Учень/учениця:** **знаходить** у тексті складне речення **з** різними видами зв'язку; визначає його основні ознаки і структуру; **правильно розставляє** в них розділові знаки й **обґрунтовує** їх; **знаходить і виправляє** помилки на вивчені	**10**	**Складне речення з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку** Розділові знаки у складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. Синоніміка складних синтаксичних констру-	**Види роботи.** **Створення тексту-розповіді** про волонтерський рух в Україні з використанням речень з різними видами сполучникового зв'язку**.** Складання власного висловлювання за поданим початком «Я живу для…», «Я щасливий, бо…» з використанням речень **з**	**5**	Здоров’я і безпека Екологічна безпека і сталий розвиток Громадянська активність Підприємливіст	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність** **Здоров’язбере жувальна компетентність**

правила; **розрізняє** вивчені пунктуаційніправила; **уміє складати** протокол і витяг з протоколу; **аналізує й зіставляє** виражальні можливості складних речень з різними видами зв'язку і синонімічних конструкцій; **будує** складні речення з різними видами зв'язку; **складає** усні й письмові висловлювання публіцистичного і наукового стилів, доцільно використовуючи виражальні можливості складних синтаксичних конструкцій.		кцій з простими. Використання складних речень із різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку в текстах різних стилів. **Міжпредметні зв'язки.** Використання складних синтаксичних конструкцій у художніх описах (література).

різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. **Складання есе** про місце України в європейській спільноті. Обговорення меню для здорового харчування підлітків з використанням речень із різними видами сполучникового зв'язку. **Створення буктрейлерів творів сучасної української прози.** Добір та обговорення питань, виражених складними реченнями для проведення в класі анкетування «Як доцільно використовувати зароблені гроші?». **Переклад.** Усний переказ-переклад тексту із творчим завданням з молдовської мови. **Написання твору-**		ь і фінансова грамотність	**Уміння вчитися впродовж життя** **Компетентність у природничих науках та технологіях** **Підприємницька компетентність** **Загальнокультурна компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна компетентність** **Спілкування іноземними мовами**

			роздуму на морально-етичну тему в публіцистичному стилі (орієнтовні теми: «Забудеш рідний край – твоє коріння всохне», «Шануй себе, шануватимуть і люди тебе», «Сімейний портрет: у ньому моє минуле і майбутнє») з використанням речень з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. **Ділові папери. Протокол. Витяг з протоколу.**			
Учень (учениця): **дотримується** норм української літературної вимови; **визначає і виправляє** допущені в усному мовленні орфоепічні помилки; **правильно пише** слова із зазначеними	**6**	**Повторення і систематизація вивченого в 5-9 класах Фонетика. Графіка. Орфоепія. Лексика. Будова слова. Словотвір** Основні правила української літературної вимови. Значущі	**Види роботи. Орфографічна, пунктуаційна, лексична, граматична й стилістична помилки. Підготовка віртуального листа** своїм меншим братикам і сестричкам	**4**	Громадянська активністьність Екологічна безпека і сталий розвиток	**Спілкування державною мовою** **Соціальна й громадянська компетентність**

орфограмами; **знаходить і виправляє** орфографічні, лексичні, граматичні й стилістичні помилки; **обґрунтовує** написання за допомогою вивчених правил; **користується** орфографічним та орфоепічним словниками; правильно **будує** і **використовує** в мовленні речення різних типів; правильно **ставить** розділові знаки відповідно до вивчених пунктуаційних правил; **знаходить** і **виправляє** пунктуаційні помилки на вивчені правила.		частини слова. Основні способи словотвору. Орфограми в префіксах і суфіксах. Морфологія. Частини мови. Самостійні частини мови. Службові частини мови. Синтаксис. Словосполучення і речення як синтаксичні одиниці. Члени речення. Відокремлення членів речення. Звертання, вставні слова, словосполучення і речення. Розділові знаки впростому і складному реченнях. Орфографія. Пунктуація.

«Їжа – джерело здоров'я». **Складання тексту для екскурсовода віртуальної екскурсії рідним містечком (селом)** з використанням простих і складних речень. **Укладання тлумачного словника** неологізмів для бабусі чи дідуся. **Тези статей на морально-етичні та суспільні теми.** **Тематичні виписки як спосіб засвоєння і запам'ятовування почутого і прочитаного.** **Написання інструкції** для користування Інтернет-сайтами для молодших школярів. **Переклад.** Письмовий переказ-переклад тексту художнього стилю.			**Здоров'язбере жувальна компетентність** **Уміння вчитися впродовж життя** **Компетент ність у природничих науках та технологіях** **Підприємниць ка компетентність** **Загальнокуль турна компетентність** **Інформаційно-комп'ютерна**

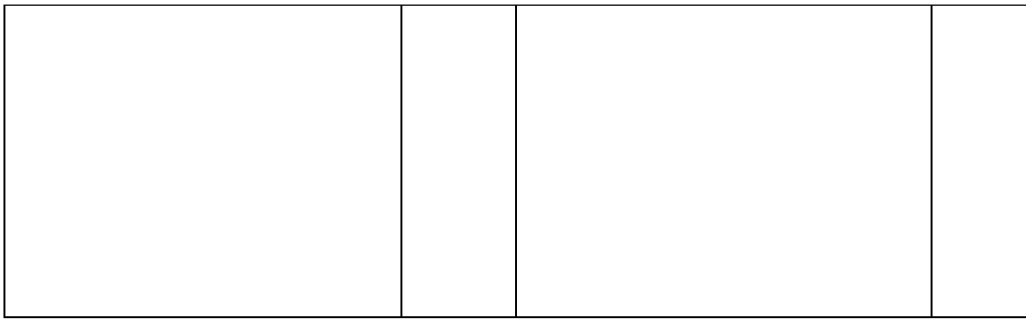

			компетентність **Спілкування іноземними мовами**

Авторський колектив першого варіанта (2012 р.): Свінтковська С.А., Дмитрієв С.В., Могельницька Г.А., Пасат О.О., Бойко О.І., Журавель М.І., Маларьова Н.О.

У розвантаженні програми брали участь (2015 р.): Свінтковська С.А., Бойко О.І., Дмитрієв С.В., Могельницька Г.А., Пасат О.О.

В оновленні програми брали участь (2017 р.): Свінтковська С.А., Михайловська Н.А., Шинкаренко Т.А., Верготі Л.Т., Ткаченко С.І., Чабан О.В., Максютіна О.Г., Дмитрієв С.В., Могельницька Г.А.